

שערי ציון - שערים המצויינים בהלכה

רבינו אליהו בן צבי שליט"א

אוסף מתוך גליונות 'קדושת ציון'

תוכן הענינים

2	עשאוּם ימים טובים בהלל והודאה
3	ראש השנה לאילן
4	כי מציון תצא תורה
5	תוקפה של מגילת תענית
6	נצחיות התורה וההלכה
7	הלכות יישוב נכרים בא"י
8	הלכות איבוד עבודה זרה
9	הלכות ת"ת לקיץ - דמוסיף יוסיף
10	הלכות בנין בית הבחירה
11	זכר למקדש
12	ימות הגשמים
13	"בית גאים יסח ה' ויצב גבול אלמנה"
15	הלכות חנוכה ומשמעותן
16	דבר הלכה

הפרשיות מעכב, דלכאורה מסתימת הפוסקים נראה שגם סדר הפרשיות מעכב, וכפי שמצינו במגילה, שם פשוט שלא יצא ידי חובתו, ובמ"ב [ס' מ"ב ס"ק כ"ו] הביא שזוהי מחלוקת אחרונים, אבל לא כתב מי המתיר, רק בשעה"צ הביא שהגר"א בהל' ק"ש והפרי חדש בהל' הלל והעולות תמיד בהל' מגילה כולם נקטו שבהלל סדר הפרשיות מעכב [בניגוד לק"ש, שם אינן אמורות על הסדר שבתורה, ועל-כן אינו מעכב].

ומבואר בירושלמי שהזכרנו לעיל, כי המזמור 'לא לנו' מדבר על "הדורות הללו", ואם כן יוצא, שההילול על עניין החנוכה לכאורה אמור להימצא במזמור זה. המזמור מדבר על אפסות העבודה זרה, וכנגדה מובא "ישראל בטח בה'", שעם ישראל שונה מכל האומות ואינו בוטח בדברים שאין בהם ממש, אלא רק בה' לבדו. ונמצאנו למדים לפי זה שזהו עניינו של נס חנוכה, שנעשה ע"י הבטחון בה' ולא פנו אל רהבים ושטי כזב, אלא בטחון בה' וע"י הבטחון בה' נצחו במלחמה.

הלל נאמר דווקא על הסדר, והנה בירוש' בברכות ובבבלי במגילה הביאו לעניין סדר התפילה שנתקן גם על הסדר והמברך ברכותיו למפרע לא יצא, והטעם כתוב גם בבבלי וגם בירוש' שהתפילה צריכה להיות על סדר התקופות וא"כ מי שקורא למפרע מהפך זה הסדר וכמו שהובא בירוש' לעיל לגבי הלל, ואפשר להבין קצת עומק דברים אלו שישנם כאלו המבינים כאילו סדר הגאולה הוא בבית אחת - הקמת שופטים, בנין המקדש, ימות המשיח, גוג ומגוג, עולם הבא, תחית המתים וכל היעודים שהבטיחנו בתורה ובנביאים. באה הלכה זו, שאין קוראים למפרע, ללמד תועים בינה, שדווקא בהדרגה ודווקא בסדר הזה תהיה הגאולה, שקודם יגיעו ימות המשיח ואח"כ גוג ומגוג, ואח"כ יתקמו הדברים העתידיים לבוא, וה"ה בסדר התפילה - תחילה יהיה קיבוץ גלויות ואח"כ יחזרו השופטים ורק אז ישמחו הרשעים ותתרומם קרן הצדיקים ותחזור השכינה לירושלים, והמאורעות יתרחשו דווקא לפי הסדר הזה, ולא יהיו דילוגים בזה הסדר. ■

אם יברך "לקרוא" לא תהיה ברכתו לבטלה, בעוד שאם יברך "לגמור" תהיה ברכתו לבטלה [למעשה בענין נוסח הברכה האריכו האחרונים שם, ויש שכתבו לומר לגמור ויש שכתבו לומר לקרוא ואכמ"ל].

והנה המעיין בס' תכ"ב בהל' ר"ח, שם כתב השו"ע, כי הקורא למפרע לא יצא, ימצא כי תמה עליו בביה"ל, והרי קורין את ההלל



בדילוג, ותיירץ שיתכן שגרע קריאה למפרע מדילוג, מכיון שהקפידו דווקא על הסדר שכתוב - "ממזרח שמש עד מבואו" - עיי"ש. וא"כ ה"ה כאן, שיש לומר כי קיים חומר בקריאה על הסדר יותר מבדילוג תיבה אחת וא"כ מה שהק' בשער הציון מהקורא למפרע קצת צ"ע וביותר שבתוספתא הלשון הינה - "טעה והשמיט בה פסוק" [מגילה פ"ג ה"ג], "מצאן שקראו חציה" [שם ה"ג], ולכאורה מבואר להדיא שרק פסוק או עניין שלם מעכב, אבל תיבה אחת אינה מעכבת, וכשיטת מהר"ם.

מחלוקת נוספת מצאנו בפוסקים בעניין הקורא למפרע ביחס לשאלה האם סדר

מצוות קריאת ההלל שלא יקרא למפרע
בנוסף על מצוות חכמים להדליק נר חנוכה, מצווה יהודית לימים הללו, אשר על-כן זוכה היא לעיקר תשומת הלב הן בקרב הלמדנים והן בקרב המון העם, קבעו חכמים בימי החנוכה מצוה נוספת עליה ראוי לתת את הדעת, והיא מצות ההלל, עליה אמרו בגמ' שזה היה עיקר קביעת היום - "עשאוּם ימים טובים בהלל והודאה". אמנם, מכיון שמצוה זו נוהגת גם בשאר ימים טובים, לא זכתה בתודעה ליחס הראוי לה [אמנם הרמב"ם כתב את כל הלכות קריאת ההלל הנוהגים תמיד בתוך הל' חנוכה]. ננסה במאמר זה לעמוד על תוכנו ומשמעותו של דין מהלכות הלל.

כתב הרמב"ם - "הקורא את ההלל למפרע לא יצא" (הל' מגילה וטעם פ"ג ה"ט), וביארו בזה הטעם במגילה י"ז. - "רבה אמר דכתיב ממזרח שמש עד מבואו רב יוסף אמר זה היום עשה ה' רב אויאי אמר יהי שם ה' מברך ורב נחמן בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב אמר מהכא מעתה ועד עולם" [והיינו שלמדו מהפוסקים, כי דברי ההלל נאמרו כסדר כמו זריחת השמש ו"מעתה ועד עולם", וכן שאר הפוסקים]. אמנם, בירושלמי ישנה תוספת על טעם זה, וז"ל [נדרים פ"ג ה"ד ומגילה פ"ג ה"ב] - "ברם בהלילא בגין דכתיב ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יי מה את שמע מינה אמר רבי אדא עוד היא אמורה על סדר בצאת ישראל ממצרים לשעבר לא לנו יי לא לנו לדורות הללו אהבתי כי ישמע יי את קולי לימות המשיח אסרו חג בעבתים לימות גוג ומגוג אלי אתה ואודך לעתיד לבוא". להלן נעמוד על עומק דברי הירושלמי.

נחלקו הפוסקים במקרה בו דילג על תיבה אחת בקריאת ההלל האם יצא ידי חובה, בטור סי' תפ"ח כתב בשם מהר"ם שלא יברך "לגמור" את ההלל, שכן אם דילג תיבה אחת תהיה ברכתו לבטלה, אלא יברך "לקרוא", ומשתמע מדבריו, כי באופן כזה אין חשש. אמנם בשער הציון סי' תפ"ח סק"ג כתב שלא יצא ידי חובה, והוכיח מהקורא למפרע שלא יצא, ודחק בדברי מהר"ם דמייירי שקרא, רק לא דקדק באותיותיה, וע"ז

המשך מהעמוד הקודם

כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום (עי' שם"ד עה"פ מי זאת הנשקפה כמו שחר), ולעת כזאת אשר אור וחושך משמשים בערבוביה, "כי אשב בחושך ה' אור לי" (מזמור י"א), אז מוטל עלינו לחבר יום ולילה בתורת ה', תורת בכל בארץ ישראל, את ההגדרות שבאו מארעא דחשוכא (עי' פסחים ל"ד, יומא ג"ז, נדרים כ"ה), להרגשות המאירים את תוכן הענין מהלב ומהמקרא. שהרי כל דבריהם ז"ל מאירים כגחלי אש, וכמה דשביק להו מעמיא עמיא ואזלא. "והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור, ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון בקיץ ובחורף יהיו, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה י"ד, י' - ט'). ■

בזה בדבריו הידועים, ולפיהם החכמה שבהרגש האדם באה מאור הארון שבו לוחות הברית, ושמעתי מהגר"נ רוטמן שליט"א שזה ענין הכתוב "מחוץ לפרוכת העדות יערון אותו אהרן" (ויקרא כ"ד, ג') - וכע"ז בשמות כ"ו, כ"ה), והיינו שאור החכמה שבמנוחה אינו ניכר ומתגלה אלא כאשר הוא מופסק ומובדל מאור הארון, כאשר אין דבר ה' נרגש מעצמו, כאשר חשכת גלות בכל מפסקת בין הארון שהיה בבית ראשון לבין אור חכמת התורה שנתגלה בבית שני ואילך.

ח] וכאשר זכינו לשוב לארץ ה', ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה, ארץ אשר בה הארת פני ה', ואין נבואה אלא בא", וכאילת השחר ההולכת ומזרחת קמעה קמעה, מנצנצת ובאה, פרה ורבה, מרטבת והולכת, עד אשר אורח צדיקים

אור התורה מתוך העוה"ז, אז נגלה הודה ואורה של תורה, וזהו שעיקר אור התורה מתגלה דווקא ע"י המחשכים שבתלמוד בבלי. ובזה הענין מקושר חנוכה עם ענין חכמת התורה.

ז] ודרשו בששה"ר (ב' 6) - "כי טובים דודין מייך, חביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה", והיינו שהדברים המתגלים ומתחדשים ע"י חז"ל חביבים יותר מהתורה שבכתב, משום שבהם מתגלה אורה וזיוה של תורה, ובזה, חביבה גאולתם של ישראל בחנוכה מגאולתם בניסן, שבניסן אין גומרים את ההלל ובחנוכה גומרים, משום שגילוי האור בחושך חביב מאור היום.

ורבנו הנצי"ב בקדמת העמק שאלה הארץ

החיוב אינו תלוי בקדושת הארץ שעם ישראל מקדש, כי אם בקדושת הארץ שנתנה לאברהם אבינו, וכבר אז חלה קדושת הארץ. ולפי הנ"ל ביאר את הטעם שלא בטלה קדושת הארץ לגבי חלה וערלה, כיון שהיא מכח מה שנתנה לאברהם אבינו.

והנה לגבי חלה בזמן הזה אמרו בבבלי כתובות [כ"ה.]. שכיון שאין רוב יושביה עליה, דהיינו שבני ארץ ישראל לא נמצאים בארצם, ע"כ אין חיוב חלה בזמן הזה מדאורייתא, ואפילו למ"ד תרומות ומעשרות בזמן הזה דאורייתא [להלכה נחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד בפ"א מתרומות הכ"א - עיי"ש].

ורואים כאן דבר מעניין, שקדושת הארץ לגבי מצוות חלה וערלה, אשר חלה בימי אברהם אבינו, קשורה לביאת כל עם ישראל לארץ ישראל. ויש לומר בזה, שצריך שכל זרעו הראוי לרשת את הארץ הקדושה יהיה במקום, ועל-ידי כך מוגדר הדבר כאילו אברהם אבינו נמצא כאן. לעומת זאת, קדושת הארץ של כיבוש וחילוק קשורה לבעלות על ארץ ישראל שנתנה לעם ישראל על-ידי ה' יתברך, ועד שלא נעשה קניין בארץ ע"י כיבוש וחילוק, אין חיוב במצוות הללו.

היום אנו קרובים כבר למצב בו רוב ישראל יושבים בארצם והמיעוט בחוץ לארץ, ובאופן כזה מצוות חלה יחול חיובה מהתורה בארץ ישראל. רואים כאן פן נוסף בחשיבות העליה של כל יהודי לארץ ישראל והאחריות המוטלת על מי שנשאר בחוץ לארץ, שבכך הוא פוגם בקדושת הארץ שמגיעה ע"י אברהם אבינו, שבשל ישיבתו בארץ העמים, אינה חלה אותה קדושה בארץ ישראל. לעומת זאת, כל עליה של יהודי לארץ מוסיפה בקדושת הארץ. ■

פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל אלא ברצון להשתקע בארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

♦ ♦ ♦

בשעה שנכנסו ישראל לארץ היה חילוק דינים במצוות התלויות בארץ. לגבי חלה וערלה אמרו חכמים שמיד משנכנסו לארץ



נתחייבו בהן, בעוד לגבי תרומות ומעשרות, שביעית ויובל לא נתחייבו אלא משעת כיבוש וחילוק, שחלה 14 שנה אחר שנכנסו לארץ. לאחר שישראל גלו מארצם נחלקו הפוסקים אם תרומות ומעשרות חלים מדאורייתא או מדרבנן.

במהות החילוק שביניהם ראיתי בספר מעגלי צדק [ממו"ר הגאון רבי דב צבי קרלנשטיין זצוק"ל] שביאר ע"פ החזון איש (שע"ש ס' ג' ע"ף ב'), שלגבי חיוב חלה וערלה

ראש השנה לאילן טומן בחובו כמה הלכות חשובות, הנצרכות בין לחקלאים ובין לשאר האנשים, ולהלן פירוט הדינים ליום זה:

א. להלכה אנו פוסקים כשיטת בית הלל שראש השנה לאילנות חל בט"ו שבט ולא בר"ח שבט, וע"כ כל ההלכות המתייחסות לר"ה לאילן חלות ביום ט"ו בשבט, ולא בר"ח שבט.

ב. פירות אילן שהחנטה שלהם חלה קודם ליל ט"ו בשבט שייכים לשנה הקודמת לעניין קביעת מעשר שני או מעשר עני [אמנם השנה, שאנו במוצאי שביעית, אין לפירות שחנטו אחרי א' תשרי דיני שביעית ואין בהם קדושה, ולעניין איזה מעשר מפריש מהם אם מעשר שני או מעשר עני האריכו בזה, ואכמ"ל], וכמו כן אין מעשרים פירות כאלו משנה לחברתה. והדבר מצוי בלימון ושסק שחונטים בתקופה זו של השנה, ויש לברר תמיד אילו מעשרות להפריש מהם.

ג. אתרוג שנלקט קודם ר"ה לאילן אי אפשר לעשרו עם אתרוג שנלקט לאחר ר"ה לאילן, וכן לגבי מעשר שני ומעשר עני השינוי הוא בר"ה לאילן, ולגבי שנה זו עיין בסעיף הקודם.

ד. נידון נוסף הוא לגבי שנות ערלה, שמי שנטע אילן מונה שנה אחר שנה מהנטיעה עד א' תשרי שהוא ר"ה לנטיעה, ולאחר מכן יש לו למנות עוד עד ר"ה לאילן ורק מכאן ואילך הפירות מותרים. לגבי צורת המנין המדויקת נחלקו בזה בראשונים, ובכל מקרה של ספק יש לברר את כל הפרטים.

ה. הרבה שנים יהודים בחוץ לארץ לא היו אומרים תחנון בט"ו בשבט, ובשולחן ערוך נפסק שאסור בתענית. והנה בחו"ל כמעט אין משמעות ליום הזה [מלבד לגבי ערלה], אמנם היום שאנו בארץ ישראל היחס ליום הזה אינו רק בקביעת איסור תענית ולחילופין באכילת

המשך מדרשמוד הקודם

אלא שבפנימיות ההבדל הוא עצום, הבדל של שמים וארץ, כן הדבר לגבי ארץ ישראל, גם כי בחיצוניות אולי לא ניכר מעלתה, אבל בפנימיות ודאי שההבדל הוא לאין ערוך.

ובאמת שגם ההרגל עושה את שלו, אנחנו גרים פה ונמצאים פה כל הזמן ברוך ה', וקשה להעריך ולהוקיר את מעלת הארץ. הרבה יותר קל לגור בחוץ לארץ בארץ העמים בגלות באירופה, בוילנא ובורשא וגם בניו יורק, ושמה להשתוקק לארץ ישראל ולדמיין אותה בצבעים עזים, כארץ רוחנית, אפופה אוירת קדושה, כמשהו נשגב ונעלה. ואמנם יותר קשה לגור בארץ רגילה עם אדמה ועפר, ולחוש את קדושתה ורוממותה. אבל אם הקב"ה כה מחבב את ארץ ישראל, גם אנחנו צריכים לחבבה ולהוקיר את הארץ הטובה והרחבה שהנחיל הקב"ה לאבותינו. ■

ומפורש ענינה עמה פעמים בתורה, ומי שאינו בוטח הוא חסר מאוד מאוד בעבודת ה', ואמר הגר"א (נפטר) למש"ל, (ה) שכל התורה נכללת במצות הבטחון.

ומהי ארץ ישראל? ארץ ישראל אינה ארץ רוחנית, משהו שנמצא בשמים, ארץ ישראל זה האבנים והאדמה והחול שאנחנו רואים בעיניים שלנו. יש שמתקשים איך יכול להיות שארץ שהיא ככל הארצות, סך הכל חלקת אדמה, שהיא תהיה הארץ הנבחרת שהובטחה לאבות, ושמה רבינו השתוקק להיכנס אליה, ושעליה נאמר "תמיד עיני ה' אלוךך בה"..." אבל כך זו האמת, גם אם היא קשה קצת להבנה. ובאמת ישנם השואלים את אותה השאלה על בחירת ישראל, איך יתכן שאותם בני האדם עם פנים ידים ורגלים הם נבחרים יותר משאר בני אדם, הרי כולם נראים אותו דבר,



מדבריו, כי אפילו החישוב אסור בחו"ל, והביא כן גם מתוס' יבמות (קט"ו.), שרק באונס אפשר לחשב העיבור בחו"ל, וחזינן חומר עניין חישוב החודש ועיבור החודש שנוהג רק בא"י ואינו נוהג בחו"ל.

נמצאנו למדים, כי לדעת הרמב"ם מצוות קידוש החודש נוהגת רק בא"י, וכן עיבור השנה נוהג רק בא"י, וכן חשבון העיבור והקידוש גם הוא נחשב חלק מהמצוה, וכן לפי מ"ש שגם בזמן הזה בני א"י הם הקובעים, א"כ יוצא מכאן חידוש דין, שאסור היום לחשב שנים בחו"ל, ולא הותר אלא לגלות הדבר מתי קבעו בני א"י את החודש, אבל החשבון עצמו מסור לבני א"י.

וכשבא חנניה בן אחי ר' יהושע לעבר שנים בחוץ לארץ, מחו בידו, ועיין בגמ' (נרכות ס"ג.), שאמרו לו "אם שומע אתה מוטב, ואם לאו יעלו להר, אחיה יבנה מזבח, חנניה ינגן בכנור, ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק באלקי ישראל, מיד געו כל העם בבכיה ואמרו חס ושלום, יש לנו חלק באלקי ישראל, וכל כך למה - משום שנאמר "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". ובירוש' סנהדרין (פסק 6' הלכה ז'), וכן בנדרים (פסק 1' הלכה ט') כתבו בחומר הדבר, ואמרו שם "קם רבי יצחק וקרא כתיב באורייתא אלה מועדי חנניה בן אחי רבי יהושע. אמרין ליה מועדי ה', אמר לון גבן, קם ר' נתן ואשלם כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד. אמרין ליה כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. אמר לון גבן".

חזינן כמה חמור הדבר לחשב השנים בחו"ל, עד שנחשב להם כאילו כפרו בה' ובתורתו, ואפילו שהיה אז אחר החורבן, נשארה החומרה. ולהרמב"ם, אף בזמננו, שאין בי"ד סמוכים, נשאר האיסור כמו שהיה אז, ומכאן אנו למדין חשיבות הארץ הקדושה, שאפילו חכמתנו ובינתנו שלעני העמים גם היא נוהגת רק בארץ ולא בחו"ל, וכבר אמרו חכמים (ב"ב 35) "אורא דארץ ישראל מחכים".

ולא יהיה שם בית דין ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנשמך בארץ, הנה חשבוננו זה לא יועילנו אז כלום בשום פנים, לפי שאין לנו רשות שנחשב בחוצה לארץ ונעבר שנים ונקבע חדשים אלא בתנאים הנזכרים כמו שבארנו, "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". וכשיתבונן מי שיש לו שכל שלם לשונות התלמוד בכונה הזאת, יתבאר לו כל מה



שאמרנוהו ביאור אין ספק בו". ובהשגות הרמב"ן שם פליג עליה והארץ בזה, וסיים - "ולפי כל זה נאמר שמשעה שהסכים ר' הלל הנשיא ובית דינו על החשבון הזה ותקן אותו לדורות בחדשים ובשנים, קורא אני בהם "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדים". וזה הענין הוא קיום החדשים והמועדות היום עד יבוא ויורה צדק לנו".

ובפ"א הלכה ח' כתב הרמב"ם - "אין מחשבין וקובעין חדשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". וכתב שם הגר"ח, שמשמע

על עניין חישוב תקופות ומזלות, שהוא העניין המביא לחשבון עיבור החודש ועיבור השנה, אמרו חכמים (שבת ע"ה.) - "אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל היודע לחשב בתקופות ומזלות ואינו חושב, עליו הכתוב אומר "ואת פעל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו". אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שמצוה על האדם לחשב תקופות ומזלות, שנאמר "ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" - איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות".

כתב הרמב"ם (פ"א מהלכות קידוש החודש ה"ז) - "מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה ושידרשו את העדים עד שיקדשו את החדש וישלחו ויודיעו את שאר העם באיזה יום הוא ראש חדש כדי שידעו באיזה יום הן המועדות, שנאמר "אשר תקראו אותם מקראי קדש", ונאמר "ושמרתם את החקקה הזאת למועדה", והביא שם בהגהות מיימוניות, שזהו שאמרו שמצווה לחשב תקופות ומזלות, ולכאורה יש להוכיח מלשון הכתוב שאמרו שם - "ושמרתם ועשיתם" - שממנה משתמע, כי אין כאן רק חשבון בעלמא, אלא דבר שיש בו שמירה ועשייה.

ואמנם הרמב"ם לא הזכיר המקרא של "כי היא חכמתכם ובינתכם", אלא הביא מקראות אחרים, ומו"ר הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א הביא בספרו "שקל הקודש" על הרמב"ם בביאור ההלכה, כי אין החישוב רק בגדר הכשר מצוה, אלא הוא חלק מהמצוה עצמה, והוכיח ממ"ש בסנהדרין (י.) על המשנה של עיבור החודש בשלשה, דהיינו חישוב העיבור בשלשה, ומדצריך שלשה לחישוב, אלמא דהוא בכלל המצוה.

כתב הרמב"ם (פ"ה ה"ג) - "זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו ואומרין שראש חדש יום פלוני ויום טוב ביום פלוני, לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ, ואין אנו סומכין אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם, וזה שאנו מחשבין לגלות הדבר בלבד הוא, כיון שאנו יודעין שעל חשבון זה הן סומכין אנו מחשבין לידע יום שקבעו בו בני ארץ ישראל איזה יום הוא, ובקביעת בני ארץ ישראל אותו הוא שיהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון שאנו מחשבין". ובדומה לזה כתב בספר המצוות (עשה ק"ג) - "אבל מצוה זו לא יעשה אותה לעולם זולת בית דין הגדול לבד ובארץ ישראל לבד, ולכן בטלה הראייה אצלנו היום בהעדר בית דין הגדול כמו שבטלה הקרבת הקרבנות בהעדר המקדש. ובזה יטעו המינין הנקראים בכאן במזרח קראין, וזה הוא שורש גם כן שלא יודו בו גם כן זולתנו מכלל הרבנים והולכים עמהם באפלה חשכה. ודע, שהחשבון הזה שנמנה אותו היום ונדע בו ראשי החדשים והמועדים, אי אפשר לעשותו אלא בארץ ישראל לבד וכו'. ואני אוסיף לך באור, אילו אפשר, דרך משל, שבני ארץ ישראל יעדרו מארץ ישראל, חלילה לא-ל מעשות זאת, כי הוא הבטיח שלא ימחה אותה האומה מכל וכל,



לפני יום שאיסור התענית בו מדברי קבלה. ועל-כן נקט, שבני ירושלים לא יתענו ב"ג באדר, כיון שעבורם איסור התענית ביום י"ד אינו מדברי קבלה אלא רק מכח מגילת תענית, ורק יום ט"ו הוא מדברי קבלה, ואם כן להם יש לאסור יום שלפניו. אמנם כבר העירו ע"ז הפוסקים (עי' פמ"ג סט), שהמנהג הפשוט שמתענים בתענית אסתר גם בני מוקפין.

וראוי להתבונן בדבר, שבימים טובים של מגילת תענית אנו מוצאים שמחות רבות על איבוד רשעים מן העולם, כגון ז' כסלו, בו מת הורדוס, וב' בשבט, בו מת ינאי המלך, וכן מצינו ביחס לאיבוד רשעי אומות העולם ימים כמו יום ניקנור ויום טוריינוס ועוד עיי"ש. וביתר שאת יש כאן מקום להתבונן על עניין השמחה בימים טובים אלו דווקא בחודש הקרוב, חודש אדר, בו נשאר לנו אחד מהימים הטובים שבמגילת תענית, הלא הוא יום הפורים. והנה ידוע לכל, כי בפורים אנו שמחים על עניין ההצלה, אלא שלפי זה לכאורה היה ראוי לחגוג ביום שלשה עשר, שבו הייתה הגזירה, וכן למחרתו, כשנלחמו למען ההצלה. אבל ליום חמשה עשר אין טעם לכאורה לפי זה, שסכנת ההשמדה כבר חלפה. אלא שכיון שלבני שושן נשאר עוד יום לנקמה ולתליית בני המן, זכינו ליום נוסף של שמחה, כאשר יום נוסף זה של פורים נתיחד לשמחה מיוחדת, הלא היא שמחת הנקמה. ונסיים בתפילה, שיעזרנו ה' יתברך לבוא בזמן הזה כבימים ההם לידי אותה שמחה עילאית, בה מתגלה יחוד ה' ושלטתו בארץ. הלא היא שמחת הנקמה באויבי ישראל, ככתוב - "ישמח צדיק כי-חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. ויאמר אדם אך-פרי לצדיק אך ישאלקים שפטים בארץ" (תהלים נ"ט, י"א - ג').

חולק, והרי אין המנהג כן, וכן פסק בשו"ע שבטלה לגמרי ומותר אף בתענית ציבור, וכן הוא מנהג ישראל להתענות ב"ג באדר אף שהוא יום ניקנור.

בראשונים דנו בשאלה נוספת, שהרי איתא בתענית שם, שיו"ט של מגילת תענית אסור להתענות לפניו וי"א אף לאחריו,



וא"כ לכאורה יש לאסור להתענות ביום לפני פורים מטעם זה, ורבים מהראשונים יישבו זאת בכך, שכיון שבטלה מגילת תענית בטל גם לפניו ולאחריו, אבל בעל המאור (מגילה ז') יישב, שכיון שיום י"ד הוא מדברי קבלה, מותר להתענות לפניו כמבואר בגמ' בר"ה שם, שמותר להתענות

נחלקו בגמ' בר"ה (י"ט). לגבי מגילת תענית אם בטלה או לא בטלה, ומסקנת הגמ' שם להלכה, שבטלה מגילת תענית מלבד חנוכה ופורים שלא בטלו - עיי"ש כל הסוגיה. ובשבת (י"ג:) נידון האם ניתן להוסיף ימים טובים על מגילת תענית, וז"ל הגמ' שם - "תנו רבנן מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות, אמר רבן שמעון בן גמליאל אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין, דבר אחר אין שוטה נפגע, דבר אחר אין בשר המת מרגיש באיזמל".

והנה בגמ' תענית (ס"ב:) איתא שרב נחמן גזר תעניתא ב"ב באדר, ושאלו אותו - והרי יום טוריינוס הוא, ואמר להם שיום טוריינוס בטולי בטלוהו, ומשמע שם ששאר ימים טובים במגילת תענית לא בטלו, דלא כמסקנת הגמ' בר"ה, והקשה על זה הראב"ד, ויישב שאמנם בטלה מגילת תענית, אבל לעניין תענית ציבור לא בטלה, ונשאר האיסור להתענות תענית ציבור בכל הימים הכתובים במגילת תענית [גם במסכת סופרים פרק י"ז ה"ג מובא שרבותינו שבארץ ישראל מתעניין את התעניות לזכר צום אסתר אחר הפורים מפני ניקנור וחביריו - עיי"ש].

וז"ל הטור (סי' תקע"ג) - "הלכתא בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם מותר להתענות בהם חוץ מבחנוכה ופורים. וכתב הראב"ד דדוקא יחיד יכול להתענות בהן אבל צבור אסורין לגזור תענית בהן ואפי' לפנייהם ולאחריהם נמי אסור." והב"י שם תמה על הטור ורבינו ירוחם שהעתיקו דברי הראב"ד בלא

המשך דבר המערכת

שמואלזון, מומחה בתחום, אשר פותח צוהר להכרת אותה תקופה מופלאה של עליית תלמידי הגר"א לארץ לפני כמאתיים שנה.

במדור "דעת תורה" תבאנו הפעם שני קטעים מענק הדורות אשר הקים עולה של תורה בארץ הקודש, הלא הוא מרן החזון אי"ש זצ"ל. קטע אחד דן בעניין הלאו של "לא תחנם", והשני עוסק בעתיד אותו צפה החזון אי"ש לעולם התורה דווקא בא"י. ב"קוראים כותבים" מובא מכתב מעניין של יהודי, המביט על המציאות המופלאה של ימינו, כאשר ספר יחזקאל משמש לו כמצפן המדריך אותו בסבך המאורעות.

המשך המאמר "מהותו של שלטון התורה בארץ ישראל" מאת עבדכם הנאמן נועד להשלים את מה שהותחל בחודש שעבר ולהראות בפסים מעשיים כיצד עלינו להיערך לקראת הקמתו של השלטון היהודי האמיתי, אליו כולנו מייחלים. שלכם העורך.

הערות מעמוד קודם

והיינו ממה שכתב הרמ"א בס' תמ"ח בסוף הסימן לענין לצאת להפליג בע"ש, שעל זה כתב הרמ"א - "יש אומרים שכל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חבירו חשוב הכל דבר מצוה". והמג"א השווה את הדין של לצאת לחו"ל לדין הנ"ל של הרמ"א. וראוי להעיר, כי גם בס' תמ"ח ההיתר אינו מבורר, שהרי הב"י כתב שם על מה שכתב הטור בשם ר"ת שלראות פני חבירו חשוב מצוה - "נראה לי שאין כל הפוסקים מודים לרבינו תם בזה". וכן בשו"ע לא הביא היתר זה. ואפי' הרמ"א שהביא את ההיתר של לראות פני חבירו, כתב את זה רק להקל למקומות שנהגו קולא בזה. וז"ל הרמ"א - "יש אומרים שכל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חבירו חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שיירא תוך שלשה ימים, כי חשובים הכל לדבר מצוה. ואין למחות בידן, הואיל ויש להם על מי שיסמוכו". וכתב על זה המ"ב (נצ"ק ל"ו) - "אבל במקום שלא נהגו להקל, אין כדאי להתחלה להקל, דכמה פוסקים סוברים דבעינן מצוה גמורה". ראינו, אם כן, שהמ"ב עצמו במקום בו מובא מקור ההיתר לפיו לראות פני חבירו חשוב מצוה, דהיינו בדין איסור הפלגה בע"ש, אינו מקל בזה לכתחילה. וא"כ נראה, שגם לצאת לחו"ל ודאי שאין כדאי להקל לכתחילה.

10. עיין שם בכל הענין במלכים ב' פרק ה'.

1. תוספות ע"ז יג. ד"ה ללמוד, רמב"ם הלכות מלכים ה', ט', עי"ש בסכ"מ. וכן פסקו האחרונים - פאת השולחן הלכות א"י א', י"ד, שערי צדק לבעל החי"א משפטי הארץ י"א, י"ד.
2. רמב"ם הלכות מלכים ה', ט'. השו"ע באו"ח סי' תקל"א, ד', כתב, שיציאה מארץ ישראל לחו"ל [אם אינה לצורך הדברים שהתירו עבורם לצאת] חשובה יציאה שלא ברשות, וכן כתב שם המ"ב. וכ"כ פאת השולחן ושערי צדק שם.
3. הירושלמי היתר שם לצאת למצרים לסחורה, וא"כ כ"ש לחו"ל, וכ"כ הרמב"ם (סג) לענין חו"ל.
4. ע"פ פירושם בגמ' ברפ"ג דמו"ק בבבלי ובירושלמי.
5. כן משמע בדברי השו"ע בס' תקל"א, ד', דרך לטייל אסור, אבל להרויח מותר, וכמו שמוזכר בגמ' מו"ק י"ד. וכ"כ המג"א והמ"ב שם. ופי' להרויח פירש"י (מו"ק י"ד). שיש לו נכסים הרבה, ויוצא כדי להרויח יותר.
6. תוס' ע"ז י"ג.
7. תוס' שם בשם השאלות, וכ"כ התוס' בבכורות כ"ט. וכ"כ ברמב"ם הלכות אבל ג', י"ד.
8. כן מבואר בשו"ע או"ח תקל"א, ד', שרק לצאת כדי לטייל אסור, וכ"כ המג"א והמ"ב שם.
9. ההיתר לצאת לחו"ל כדי לראות פני חבירו מקורו במג"א שם (תקל"א) ס"ק ז', וז"ל - "אבל יצא לראות פני חבירו שרי, דמקרי מצוה, עי' סוף סי' רמ"ח". והעתיקו המ"ב (סק"ז). והנה המג"א למד את ההיתר מסימן תמ"ח,

הביאו הפסוקים ביהושע על תרח אבי אברהם וכו' וסיימו ב'ויעקב ובניו ירדו מצרים', ולא מובן לכאורה היכן קרבנו המקום לעבודתו. אבל המעיין במקראות ביהושע בשלמותם מבין את כל העניין בשלמותו, ובמיוחד בסוף שם – "וַאֲתָן לָכֶם אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִנְעָתָהּ בָּהּ וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא בְנִיתֶם וַתִּשְׁבּוּ בָּהֶם כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא נִטְעַתֶם אִתְּם אֲכָלִים: וְעָתָה יֵרָאוּ אֶת ה' וְעָבְדוּ אוֹתוֹ בְּתַמִּים וּבְאֵמֶת וְהִסִּירוּ אֶת אֱלֹקִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנְּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעָבְדוּ אֶת ה'". והושמט עניין א"י עם עניין "קרבנו המקום לעבודתו" וכך נוצר חסרון בעניין.

אמרו במשנה בפסחים (פ"י מ"ד), שדורש מ"ארמי אובד אבי" עד סוף הפרשה, ואת הפסוק המסיים 'ויביאנו אל המקום הזה וגו' השמיטו מסדר ההגדה, ואין דורשים אותו, ושם אומרים פיוט 'דיינו' שמסיים בארץ ישראל ובית הבחירה. ורבים השואלים מה עניין פיוט זה להגדה. אבל המעיין בדרשת הספרי על אותם פסוקים בשלימותם רואה ש'ויביאנו אל המקום הזה' מורה על בית הבחירה, ו'ויתן לנו את הארץ' מורה על ארץ ישראל, וממילא מובן הקשר לפיוט שבא אחריה.

וזו דרשת הספרי -

וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וְהִבְאֵתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי לְתֹת אֶתָּה לְאֲבֹרְהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מִדְּבַר אֱלֹהֵי ה'.

וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר, וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתֹת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ.

דָּבָר אַחֵר. וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה זֶה בֵּית הַבְּחִירָה, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֶה נִזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים זֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם, אוֹ יָכוֹל זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת הֵי אֹמֵר זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְמָה תִּלְמִיד לֹמֵר וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה בְּשֹׁכֵר בִּיֻאֲתָנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה נִתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת.

אמנם, אף שעיקר הסיפור בליל פסח אמור על יציאת מצרים, הרי שמכל מקום, כיון שמדברים על עניין "קרבנו המקום לעבודתו", ודאי ישנו מקום להודות על עניין הארץ, ובאמת על קרבן פסח אמרו שלא היה נהג עד שנכנסו לארץ [עיי' תוס' קידושין ל"ז: ד"ה הואיל] כיון שנאמר בו לשון ב'יאה, וכן עם ישראל נכנסו לארץ סמוך לחג המצות, וא"כ הוא ודאי בגדר עניינא דיומא. ואף שאי אפשר לומר שיש כאן ממש חיוב, שכן החיוב המוחלט חל רק על סיפור יציאת מצרים, עדיין דרשת הספרי על הסוף גם היא שייכת לעניין ההגדה, כפי שבארנו, ואם כן יש מקום לאומרה כעניין הזה.

ויעזרנו ה' שנוכח לומר במהרה "ויביאנו אל המקום הזה - זה בית הבחירה" ולשמוח בהקרבת קרבן פסח במקום אשר בחר ה' בלבה של ארץ ישראל. ■

שאפילו על עסקי ממון יוצאים עליהם בכלי זין [ולא נראה לומר, ש"יוצאים עליהם בכלי זין" פרושו רק שמאיימים, אלא אם נכרים באו ליטול ממון, וכל שכן את הגוף כפי שקורה כיום, דינם הוא אחד!!!].

על אחד שבא במחתרת וספק אם בא להרוג ספק לא בא להרוג, אמרה התורה, שאם בא להרג - השכם להרגו, והגמ' ביומא [פ"ה.]



מביאה על עניין זה, שעל אף ש"שפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל", כלשון הגמרא שם, מכל מקום מצוה להרגו מיד, ושם הרי מדובר על יהודי, וא"כ קל וחומר שנכרי שבא להרוג ולא הצליח - אין לו זכות קיום וודאי יש להרגו ומצוה רבתי היא.

□ □ □

עניין נוסף שחזר ונתחדש בשוכנו בארץ ישראל הוא ההודאה לה' על הארץ הטובה שנתן לנו, ואף שגם בחו"ל היינו מודים עליה לה' בברכת המזון, מ"מ אין ספק שבארץ הקדושה העניין הרבה יותר שלם. בהגדה של פסח, לעומת זאת, מצינו שלשה מקומות, בהם נראה שהושמט בנוסח עניין ארץ ישראל.

"מתחיל בגנות ומסיים בשבח" אליבא דשמואל (פסחים קט"ו). מתחיל ב'עבדים היינו' ומסיים ב'ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה', והנה בפסוקים אח"כ מבואר הפסוק "ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ". והנה על דין המשנה של "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים" הוסיף רבא - "וצריך לומר 'ואותנו הוציא משם'", והאריכו המפרשים מה בא להוסיף. ואולי י"ל בעומק הדברים שבא להוסיף את כל הפסוק בשלימותו, שהוא עניין הארץ בסוף הפסוק - "וַאֲתָנוּ הוֹצִיא מִשֶּׁם לְמַעַן הִבִּיא אֹתָנוּ לְתֹת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם".

"מתחיל בגנות ומסיים בשבח" אליבא דרב (ס) מתחיל ב'מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו', ובהגדות שלנו

בקרוב רבים קיימת מחשבה, ולפיה ישנן מצוות שנהגו פעם וישנן מצוות שלא נהגים היום, ומובן שזוהי טעות נושנת. אין בכוונתי שמצוות קרבן חלילה וחס נהגת שלא בבית המקדש, אלא שמצוות קרבן תמיד ופסח נהגות היום, רק לא תמיד אפשר לקיימן עקב המציאות הנכפית עלינו.

כשהתחילה תנועת הרפורמה, טענו ראשיה על מצוות מסוימות של התורה שהן מיושנות ולא מתאימות לעידן המודרני. כך גם התנועות הפמיניסטיות למיניהן שאמרו שבדור שלנו, בו יש שוויון בין גברים לנשים, על מצוות התורה להתעדכן בהתאם. תנועות אלו למיניהן אף מצאו לדבריהם סימוכין במקורות מדברי תנאים ואמוראים, ראשונים ואחרונים.

משל ידוע נאמר על כך - לרב בעיירה בפולין הגיע דין תורה בין עגלון לבין הנוסע בעגלה. העגלון נסע ביער בתקופת החורף, העגלה שקעה בבזק, ונתגלה ויכוח סביב השאלה האם העגלון צריך לשלם את נזקו של הנוסע. לאחר דיון בכל הפרטים הורה הרב לעגלון לשלם את הנזק. שאל העגלון את הרב - לפי מה דנת? ענה לו - לפי תורת משה! שאלו העגלון - באיזה חודש נתנה התורה? ענה לו הרב - בחודש סיון. טען העגלון - "וכי תורה שניתנה באמצע הקיץ יכולה להכריע הלכות לתקופת החורף?...".

כלפי מה הדברים אמורים? מאז שעם ישראל החל לשוב לארצו, החל דיון בנושאים הלכתיים שלא נהגו בחו"ל עקב חוסר האפשרות והמציאות השונה של חו"ל ביחס לארץ ישראל. והנה בא עם ישראל לארצו, ארץ הקודש, וצריך לנהוג את התורה הכתובה כלשונה וכדיניה, ובאים אנשים ומתחילים לחלק במצוות, שמצווה זו או אחרת אינה נהגת עכשיו, היא רק הלכתא למשיחא, [יש לי תחושה מפחידה, שגם כשיבוא משיח, יציעקו שההלכות הללו לא נהגות היום, כי הם הלכתא למשיחא...].

מאורע שאירע בחודש האחרון בחברון עורר תגובות משונות של אנשים מטעם היושבים על מדין ומביאים את דעותיהם הנפסדות [אני מקוה שאין אלו דעותיהם, כי אם דעת יועצי התקשורת שלהם] תחת הכותרת "דעת תורה".

אולם התורה הקדושה מצווה אותנו בענייני היחס לאויבים דברים ברורים מאד, והיא לא חלקה בין תקופות. מפורש בגמ' עירובין [מ"ה.] "אמר רב יהודה אמר רב נכרים שצרו על עיירות ישראל אין יוצאין עליהם בכלי זיין ואין מחללין עליהן את השבת תניא נמי הכי נכרים שצרו וכו' במה דברים אמורים כשבאו על עסקי ממון אבל באו על עסקי נפשות יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת, ובעיר הסמוכה לספר - אפילו לא באו על עסקי נפשות אלא על עסקי תבן וקש יוצאין עליהן בכלי זיין ומחללין עליהן את השבת. אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובבל כעיר הסמוכה לספר דמיא ותרגומא נהרעדא". ומפורש בגמ', שגם בגלות נאמר דין זה, וכ"ש בארץ ישראל, בה נהגת מצוות כיבוש וגירוש האויבים,

שבין האומות או כשיד הגוים תקיפה (ה"ו סט).

והנה גוי שקיבל עליו ז' מצוות בזמן הזה להרמב"ם אינו כלום, כיון שמבואר בגמ' שאין גר תושב נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, וא"כ אם יד ישראל תקיפה אין להתיר להם לגור בינינו כלל, אבל הראב"ד חילק וכתב, שלגבי מצוות להחיותו וכדומה הוא מסכים עם דעת הרמב"ם, אבל לגבי איסור לא ישבו בארץ ואיסור לא תחנם די שאנו רואים אותו שנוהג כדיון ז' מצוות, אמנם בחזו"א כתב ע"ז (ס"ט ע"ז ונשיעית) שמדובר דווקא כשהוא שלם באמונת ישראל והוא שומר ז' מצוות כמו שישראל שומרים תרי"ג מצוות, אבל אם יש לו דעות כוזבות והוא משועבד לדעותיו, אף שאין בהן ע"ז ממש, וגם אם הוא שומר ז' מצוות מצד היושר ולא מפני שצווה כך בתורת משה, ממילא א"א לקבלו כגר תושב גם להראב"ד, וממילא חלים עליו איסורי "לא תחנם" ו"לא ישבו בארץ".

יל"ע היום שכיון שהשלטונות הכפיפו עצמם תחת אומות העולם במקום תחת תורת ה', באופן כזה הנתונים תחת השלטון הזה ואינם תקיפין עליהם מה דינם בהלכות האלו, שביד ישראל תקיפה אסור אפילו להשכיר לנכרי בית בא"י מצד איסור לא ישבו בארץ, וכן לעזור לפרנסם א"כ קיבל עליו ז' מצוות כהראב"ד, או שא"א בשום אופן, ולהרמב"ם אסור אפילו לעשות עמו סחורה ולסייע בידו לסחורה והוא חומר עצום, ולהראב"ד בזה אפשר להקל גם בז' אומות [לדעתו שכל האיסור רק בז' אומות] שאינו נקרא ישיבה בארצנו, אמנם אם נאמר שאין יד ישראל תקיפה, אין דינים אלו נוהגים היום, ועל כך נדון בהמשך.

□ □ □

הבהרה: בחודש הקודם צוטטו במאמר במדור זה דברי הספרי ב"כ תצא. אחר שבדקנו שוב מצאנו, כי דברי הספרי הם רק חלקם השני שהובא בלשון "דבר אחר", ואילו שאר הציטוט הוא ממדרש אחר. אעפ"כ, אין בשינוי הדברים כל השפעה על המסקנה העולה מהמאמר, רק נצרנו להעמיד הדברים על דיוקם.

ואפילו יש לו כבר קרקע בא"י - אסור למכור לו עוד בית או שדה, שנותן לו חניה. ומותר להשכיר להם בתים בארץ ישראל ואין משכירין להם שדות, ומפני מה החמירו בשדה מפני שיש בה שתיים, מפקיעה מן המעשרות ונותן להם חנייה בקרקע.

אף במקום שאמרו למכור ולהשכיר לא הותר אלא א"כ לא עשאו שכונה, דהיינו שלשה



סמוכים זה לזה (גמרא ס"ט ורמב"ם ס"ט), וברמב"ם משמע שדין זה הוא רק בשכירות בא"י, אבל בטור ובשו"ע (יו"ד ק"א, ט"ו) נראה שגם במכירה בחו"ל אסור, וטעמם משום שכונת היהודים, אבל אם מכר לאחד אין בעיה כזו.

מפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, ואין ממחין בידי עניי גוים בלקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום, ושואלים בשלוםם ואפילו ביום אידם מפני דרכי שלום, ואין כופלין להן שלום לעולם, ולא יכנס לביתו של נכרי ביום חגו לתת לו שלום, מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכבוד ראש (רמב"ם ע"ז פ"י ה"ה), ומשמע ברמב"ם שדין זה רק בישראל

על דיני ישיבת נכרים בארץ ישראל לא כתבו במשך הדורות, מכיון שלא היתה יד ישראל תקיפה והרבה מן ההלכות לא היו נוגעות למעשה בעת ההיא, ומ"מ גם במשך הדורות היו עניינים שהיו נוגעים למעשה, וכ"ש בזמננו אנו.

פרטי הדינים נלקחו הרבה מדברי הרמב"ם בכמה מקומות, אבל נמצאים מקורותיהם בתלמודים ובדברי הראשונים בכל מיני מקומות וכמתבאר.

נאמר בתורה על שבעה אומות "לא ישבו בארץ פן יחטיאו אותך לי" (שמות כ"ג, ל"ג), וכתב ע"ז הרמב"ם בספר המצוות (מלוא נ"א) דמיידי בכל עובדי ע"ז וכן פסק בהל' ע"ז (פ"ק ה' ו'). אמנם בסמ"ג (ל"ט מ"ט) פסק שאינו נוהג אלא בשבעה אומות, וכן דעת הראב"ד בהשגות, ובספר החינוך (מלוא ל"ד) כתב כדעת הרמב"ם. והנה איתא בגמ' איסור נוסף, והוא איסור 'לא תחנם' האמור בדברים ז', ב', והוא נמצא בסוף פרק א' בע"ז בבבלי (י"ט - כ.) ובירושלמי, ושם מלשון המשנה והגמרא משמע שמדובר בכל נכרי, וברמב"ם בספר המצוות (ל"ט י') פסקו לגבי עובד ע"ז (וכן בספר הסיני מלוא מ"ו), ומשמע שמי שאינו עובד ע"ז מותר, אבל עיי' בהל' ע"ז פ"י ה"ו, שם כתב הרמב"ם להדיא שרק בגר תושב אין איסור זה, וגם הראב"ד לא פליג עליה אלא בשאלה האם שייך היום כשאין היובל נוהג דין גר תושב לעניין זה, אבל ודאי הוא מסכים שגם שאר נכרי אסור.

החילוק בין שני איסורים הללו הינו, שאיסור "לא ישבו בארץ" נוהג בזמן שיד ישראל תקיפה, ואז אסור אפילו להשכיר להם בית להרמב"ם בכל נכרי ולהראב"ד רק בשבעה אומות, ואילו איסור "לא תחנם" נוהג בכל זמן ונוהג בכל הגוים לכו"ע, פרט לגר תושב שדינו שונה. ועיי' חזו"א בהל' ע"ז (פ"י ס"ה) ובהל' שביעית (פ"י כ"ד).

איתא במתניתין ספ"ק דע"ז וכן נפסק ברמב"ם הלכות ע"ז פ"י ה"ג, שאסור למכור לנכרים בתים ושדות בארץ ישראל. והנה מצד איסור "לא תחנם" אסור למכור לכל נכרי,

ב. בירושלים בין החומות אסורה הישיבה אפילו של גר תושב וכמבואר ברמב"ם פ"ז מבית הבחירה ה"ד, ולכאורה יש לדון יותר בכל נכרי בעניין הזה, וצ"ע.

א. ופלא א"כ על אותם שמוכרים הקרקע לנכרים בשמיטה, דלהדיא מבואר שאפילו שכירות אסור וכ"ש מכירה לזמן, והטעם שלא להפקיע הקרקע מקדושתה.

יהודים יקרים! הרימו תרומתכם לעליון "קדושת ציון" ולשאר פעולות האגודה! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-מנת להשתתף במערך ההפצה, וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעליון, ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

אגודת "קדושת ציון" מזמינה את הציבור הרחב לשיעורים תורניים בנושאים החשובים העומדים על הפרק - ארץ-ישראל וכל המסרתעף ממנה, לימוד המקרא, כינון שלטון יהודי אמיתי ועוד. המעוניין לארגן שיעורים בעניינים הנדונים מטעם אגודת "קדושת ציון" בעיר מגוריו מתבקש ליצור קשר דרך כתובת המייל של האגודה ויתאם עמו נושא, מקום ומועד לשיעור, ואנו נסייע בפרסום ונספק עבורו את מגיד השיעור המתאים.

כבשנו יש לבער, וא"כ ע"כ אין ידינו תקיפה שם, אבל לפי החינוך, וכן נראה חילוקו של הגר"א, אם אין ידינו תקיפה, אין דין לרדוף אחריה אא"כ באה לידו.

וראיתי בספר אחד [ויואל משה מאמר ג' שבועות אות צ' והלאה, וע"ע בספרו על הגאולה ועל התמורה אות נ"ה] שהעתיק לשון הרמב"ם וע"כ התקיף את כל כיבושי המדינה במלחמות הקמתה עד שכתב, שהכובש ולא מחריב בתי עבודה שרה כאילו עובד עבודה זרה. והנראה מדבריו, שאף כשאין ידינו תקיפה ואף כשלא כבשנו, אם הוא בארץ ישראל חייבים לאבד ולשרוף כל בתי עבודה זרה, ויש למסור ע"ז את הנפש עיי"ש בכל אריכות דבריו, אמנם מ"ש שצריך למסור את הנפש וכאילו עובד עבודה זרה לכאורה נסמך על הסוגיא בסנהדרין (ג) שנביא שמבטל מצוות 'ונתצתם' הוי נביא שהדיח, ועל פי זה ס"ל שבכל העניינים הוא עבודה זרה, וכן לגבי מסירות נפש אמרו שגם על אביזריהו דע"ז צריך למסור את הנפש.

אמנם לפי דברי החינוך הנ"ל י"ל, שאם אין ידינו תקיפה אין חיוב כלל, והיה מי שהעיר עוד ע"פ דברי האדר"ן (נוסחא ד' פק' ל"ה) "הוא היה אומר אל תסתור במותיהם שלא תבנם בידך אל תסתיר של לבנים שלא יאמרו לך בא ועשם של אבנים", וכעין זה במדרש תנאים מכילתא "אבד תאבדון וכו' אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר אתה אומר אחר ירושה וישיבה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא מביאתך לארץ ולהלן ת"ל וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם וגו' אבד תאבדון אחר ירושה וגו' מיכן היה ר' יוחנן בן זכאי אומר אל תבהל לסתור במות גוים שלא תבנה בידך שלא תסתור של לבנים ויאמרו לך עשם של אבנים של אבנים ויאמרו לך עשם של עץ" ומכיון שאם יהרסו בתיהם יבנום מחדש וכמו שראינו רחמנא ליצלן לאחר שריפת הכנסייה בצפון וכיון שאין תועלת בכך, אין מצוות הביעור אא"כ ידינו תקיפה שלא יבנו בשנית.

להלכה נראה, שמה שהגיע לידו ודאי חייב לבער ואפילו בחו"ל, וע"כ הכובש כיבוש גמור מצווה לבער בכל מקום, ובארץ ישראל הוא חיוב בשעת כיבוש להרוס, ואחר סיום הכיבוש לבער ביעור גמור, והיכן שלא כבשו בארץ ישראל אם יכול לבער ולא יבנו מחדש להרמב"ם מצווה לבער ולהחניף אין חיוב בזה, ואם הכיבוש לא היה כיבוש גמור וא"כ יבנו מחדש לכאורה יש מקום לומר שאפילו להרמב"ם אין מצווה בזה, אבל להחניף ודאי אין חיוב, וצ"ע. ■

והנה בגמ' קדושין (דף ל"ז) על הפסוק 'אבד תאבדון' אמרו שהיא מצוה שאינה תלויה בארץ, וא"כ משמע שמצוות הביעור נוהגת בכל העולם, ועיי"ש בריטב"א שהביא מהרמב"ן שהקשה על זה, שהרי ביעור ע"ז ודאי אינו אלא בארץ. ותיקן, דסוגיין מיירי לגבי איסור במה עיי"ש, ויש שתירצו דמיירי לאבד ע"ז כשימצא, מ"מ הבינו כולם שיש שינוי בין א"י



לחו"ל בדין ביעור ע"ז.

והנה לשון הטור סי' קמ"ו, וכ"כ הש"ע שם - "מצוה על כל המוצא אליל שיבערנה ויאבדנה", ונראה שכיון שהיה בחו"ל לא כתב לאסור יותר מזה, ובביאור הגר"א (ס"ק כ') כתב בביאור החילוק ע"פ הסמ"ג, שבא"י אפילו היכן שלא כבשנו חייב לבער אותה מכל ארצנו, אבל בחו"ל דוקא במקום שכבשנו, וכן נראה לשון הרמב"ם הנ"ל. אבל הגר"א עצמו כתב, שבחו"ל רק מה שהגיע לידו חייב לבער וכלשון הטור הנ"ל, ובא"י יש לאבדו מכל המקום ולרדוף אחריה עיי"ש.

וע"פ דברי הגר"א האלו מובן מ"ש בחינוך (מלוה ט"ו) "ונוהגת בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן, שמצוה עלינו לאבד שם עבודה זרה **אם יש כח בידינו**, אבל אין אנו חייבין לרדוף אחריהם לאבדה אלא בארץ ישראל **בזמן שידינו תקיפה על עובדיה**. ועובר על זה ולא אבדה כל זמן שיש סיפק בידו, ביטל עשה זה".

ולכאורה לפי הסמ"ג ולשון הרמב"ם הנ"ל אין מקום לחילוק זה, אלא אפילו היכן שלא

בתורה נמצאת כמה פעמים אזהרה על איבוד עבודה זרה מארצנו - בספר הברית שבפרשת משפטים ובפרשת כי תשא, ואח"כ בספר הדברים בפרשת ואתחנן ובפרשת ראה. ובכולם לשון המצוה מורה שנצטוונו לאבד כל עבודה זרה בכל מקום שאנחנו כובשים, ושלא נלמד ממעשיהם לעבוד עבודה זרה.

אף שהרבה דברים הנכתבים בהמשך אינם נוגעים למעשה בזמן שאין יד ישראל תקיפה, מ"מ יש לנו לברר הדברים מכמה טעמים. 1. כיון שדינים רבים נוגעים למעשה גם עתה, 2. מדין דרישת ציון, דבעיא דרישה, 3. מכיון שפעמים שומעים אנשים שמצטערים על פגיעה בבתי עבודה זרה כגון החרבת בתי ע"ז בעיר תרמוד, שכתבו ע"ז גם בעיתונות ה"חרדית" בלשון צער על איבוד עתיקות, וכן כשנשרפת כנסייה ולחילופין מסגד, לפעמים יש לשונות מחאה כנ"ל, ודברים אלו יוצאים מפיות אנשים שמצוה זו אינה חשובה בעיניהם ואינם יודעים שמצד הסדר הראוי היינו מצווים על זה גם עתה. [ראיתי בשו"ת דברי יציב להרב מצאנו-קלויזנבורג אור"ח סי' צ' שכשנשרף המסגד בהר הבית שמח שמחה גדולה ושכן ראוי לכ"א לעשות, והוא מוחה שם בכל מי שנצטער בעניין, עיי"ש].

אמרה תורה (דברים י"ג) - "אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם יושבים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ונתחת כל עץ רענן. ונתצתם את מזבחתם ושבחתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא".

על סדר ביעור עבודה זרה אמרו (נפלי ע"ז פק' ג' מ"ה - מ"ו). "אמר רבי יהושע בן לוי גידועי עבודה זרה קודמין לכיבוש ארץ ישראל, כיבוש ארץ ישראל קודם לביעור עבודה זרה... עיי"ש שלמדו מהפסוקים שני דרכי ביעור בע"ז - הראשון לשבור ולנתץ, והשני לשרש אחריו שלא יהיה זכר לעבודה זרה.

וכתב הרמב"ם פ"ז מהלכות ע"ז הלכה א' - "מצות עשה היא לאבד עבודה זרה ומשמשיה וכל הנעשה בשבילה שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות ונאמר כי אם כה תעשו להם וגו', ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה אלא כל מקום שנכבש אותו נאבד כל עבודה זרה שבו, שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריה ואי אתה מצווה לרדוף אחריה בחוץ לארץ".

המשך שו"ת דרישת ציון

2. אכן הגישה העצמאית מסוכנת, אך לאין ערוך ממנה מסוכנת הגישה העדרית, ואם בעיתונות הרשמית יכול כל לבלר לכתוב את דעתו האוילית ללא כל ביקורת רצינית, עאכ"כ אנחנו שאיננו נותנים לכל לבלר לכתוב את דעתו אלא כאשר אנו רואים שדבריו מבוססים מפסוקים ודברי חז"ל.

בכבוד ובכרכה, מערכת "קדושת ציון".

אלישיב זצ"ל, מכל מקום יהיה חייב להודות כי עיקרי הדברים שם כבר נכתבו בפירוש ע"י הגר"א בכתבים שהם ודאי שלו, כגון בביאורו לאגדות הש"ס ובביאורו לזוה"ק ולתיקון. וכבר נתבארו הדברים בספר 'אחרית כראשית' של הגאון ר' אריה שפירא בהסכמותיהם של הקנאים הגדולים שאינם חשודים על ציונות פסולה, הלא הם הגרמ"ש שפירא זצ"ל ולהבחל"ח הגר"ש אויערבאך שליט"א.

של תורה אם אכן ישנם חילוקים וביאורים מדוע לא יהיה זה נוהג היום, כלום "עיוות השקפתי" ישנו למי שלומד בצורה פשוטה את דברי חז"ל כפי שנאמרו ואינו עורך חילוקים מפולפלים

1. אמנם על ספר "קול התור" היה מי שערער, אך כבר הראינו נכונה בעלונים הקודמים, שגם מי שיתעקש שלא לקבל את עדות חכמי ירושלים בכל הדורות ובתוכם מרנן פוסקי הדור הקודם הגר"ש אויערבאך והגר"ש

ומלמדם כל היום וקצת מהלילה, כדי לחנכם ללמוד ביום ובלילה, לא יבטלו התינוקות כלל, חוץ מערב שבת וערב יום טוב בסוף היום" ועיי"ש בסדר הלימוד בשבת. ובמב"ם משמע, שבימים טובים אין לומדים כלל, ובשו"ע לא העתיק דין יו"ט, אבל לגבי שבת כתבו שחזור דבר ישן ולא ילמד דבר חדש - עיי"ש.

ה. איתא בעירובין (פ"ה) "אמר רב יהודה לא איברי ליליא אלא לשינתא אמר רבי שמעון בן לקיש לא איברי סיהרא אלא לגירסא אמרי ליה לרבי זירא מחדן שמעתך אמר להו דיממי נינהו אמרה ליה ברתיא דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינא פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא אמר רב נחמן בר יצחק אנן פועלי דיממי אנן רב אחא בר יעקב יזיף ופרע", והנה ברש"י בתענית (ז"ב) לגבי ט"ו באב משמע, שמכאן ואילך זמנו להרבות בלילה, וכ"כ התוס' בעירובין שם, שלא נחלקו רב יהודה ורשב"ל אלא רב יהודה מיירי בתקופת תמוז ורשב"ל מט"ו באב ואילך. ואמנם לשון הרמב"ם והשו"ע - "מי שרוצה לזכות בכתרה של תורה, יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה, באכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהם, אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה", אבל הרמ"א שם כתב "ויש לאדם להתחיל ללמוד בלילה מט"ו באב ואילך ומאן דלא מוסיף יסיף", ועי' בדברי המשנה ברורה בסי' א' בשם האחרונים על חיוב ת"ת בלילה מתשעה באב ומט"ו באב, וכן בסי' רל"ח עיי"ש, ונראה דס"ל כנ"ל שהעניין המיוחד ללמוד בלילה הוא רק מט"ו באב ואילך.

ו. אמנם נראה, כי הרמב"ם והשו"ע ס"ל שיש חיוב ת"ת מיוחד בלילה והוא נוהג כל השנה [ואולי כעין זה דעת המקובלים שיש לקום בחצות כל השנה כולה, ולא חלקו בין ימות הקיץ לימות החורף], והם למדו שבזה נחלקו רב יהודה ורשב"ל, ופסקו כדעת רבי שמעון בן לקיש, שלא איברי סיהרא אלא לגירסא, ולא כדעת רנב"י דאנן פועלי דיממא, או דס"ל לרנב"י שהלימוד בלילה הינו מעלה ואינו חיוב גמור. ■

במקרא ובמשנה - זאת יקיים בתלמוד בבלי, ובנאו על דברי הגאונים, שבכל יום יקרא מקרא ומשנה ותלמוד בבוקר לקיים דין זה, ועי' כתב שאפשר לקיים בלימוד תלמוד בבלי, ועי' בש"ך סי' רמ"ה שכתב על מה שסומכים העולם שאינם מלמדים בניהם תנ"ך, והביא את דברי הרמ"א האלו, והבין כדברי הגר"א הנ"ל שישלש היינו בתחילת לימודו של אדם, וביארו כדעת ר"ת



הנ"ל. אמנם מהש"ך (סי' רמ"ז סק"ה) משמע, שגם איהו לא ס"ל שילמוד כל היום רק גפ"ת, אלא שילמוד הלכות פסוקות, ועוד עיי"ש.

ג. אולם יש להעיר, כי שיטת ר"ת לא נאמרה אלא למי שלומד בתלמוד הרבה בכל יום, וכך יהיה לו בכל דף מקרא ומשנה ויצא את שיטת ר"ת, אבל מי שעוסק הרבה בפלפול, לא יקיים אפילו את שיטת ר"ת, ועל כן אף אם הוא בקי במקרא ובמשנה - חייב יהיה ללמוד בכל יום מקרא ומשנה, וכ"ש מי שאינו בקי בזה, שאין לו היתר להפטר מזה כלל.

ד. לשון הרמב"ם (פ"ב מהלכות מ"ת) והשו"ע (שם סי' רמ"ה) לגבי ת"ת של תינוקות - "יושב

אמרו בגמ' על חמשה עשר באב [תענית ל"א], "תניא רבי אליעזר הגדול אומר כיון שהגיע חמשה עשר באב תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה אמר רב מנשה וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסיף שאינו מוסיף יסיף מאי יסיף תני רב יוסף תקבריה אמיה".

אפשר להאריך בדברים על החומר הגדול של ביטול תורה כל השנה ובייחוד בימים אלו, והנה כידוע בימות הקיץ יש קושי ללמוד עקב החום שבחוץ אמנם משעה שתשש כוחה של חמה אמרו בגמ' שיש להוסיף בלימוד [ונראה לי שה"ה במקום שיש מזגן ש"א לומר שיש חום ויש להרבות כל הקיץ בתלמוד תורה].

אמנם תחת זאת ביכרתי לכתוב הלכות הקשורות לתלמוד תורה בכל זמן, ודווקא בימים אלו, בהם בני הישיבות אינם עסוקים בלימוד הישיבתי הרגיל, הרי שביכולתם לקיים הלכות אלו ביתר שאת וביתר עוז.

א. איתא בקידושין (ז) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש בשלש בשלש בשלש בתלמוד, ונחלקו שם המפרשים בגדריו. והיוצא מדברי הרמב"ם והשו"ע, שזה נאמר בתחילת לימודו של אדם, "אבל כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך לא ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבעל פה יקרא בעתים מזומנים תורה שבכתב ודברי השמועה כדי שלא ישכח דבר מדברי דיני תורה ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד לפי רוחב שיש בלבו וישוב דעתו" (רמב"ם פ"א מהלכות מ"מ ה"ה, שו"ע יו"ד סי' רמ"ז סעי' ז'), והגר"א שם כתב, שגם בתחילת לימודו אינו צריך לשלש בדיוק, אלא יתן זמן למקרא וזמן למשנה ורוב הזמן לתלמוד, אמנם מי שעיקר מגמתו כל השנה בתלמוד, ודאי שהזמן הזה, בו אינו כפוף לסדרי הישיבה, הוא זמן ראוי לעסוק במקרא ובמשנה.

ב. שיטת ר"ת בסוגיא זו, שבתלמוד בבלי מקיים דין "ישלש", ומדברי הרמ"א נראה שכ"ז רק במי שכבר יודע מקרא ומשנה, ובשביל לקיים את הדין האמור ש"יקרא לעתים מזומנים

המשך שו"ת דרישת ציון

מקצועיים" שאינם נשמעים לדעת תורה כגון נושא הבטחון, יש בה סרך של כפירה, כאילו חס ושלום קיימות שתי רשויות - אחת של "ענייני דת" והשניה של "ענייני חול", וכדי בזיון וקצף.

והי רצון שיערה עלינו ה' רוח ממרום וינחנו בדרך הנכונה על-מנת שנזכה להעמיד כראוי את מלכות ה' על תילה במהרה בימינו, אמן. ■

ישראל ותורת ישראל, מלבד עצם חילול שם שמים שיש בדבר, בין מצד ההעמדה כאילו אין לתורה עמדה בנושאים אלו, ובין מצד המסחר בעניינים הנוגעים למצוות ה' ולפיקו"נ תמורת דברים חשובים ככל שהיו. ויותר מכך, ההבנה לפיה נושאים מסוימים אינם נתונים לשלטון התורה ובהם ההחלטה נתונה רק ל"מומחים

ויחיד לשנות דברים בגפו, הרי זאת יש לדעת, שהאווירה הציבורית הינה הגורם המרכזי בצומת מקבלי ההחלטות בכל תחום [אגב, יתכן שגם זה אחד מהטעמים לכך שפ"ע דעת תורת ה' ישנה ענישה קולקטיבית במלחמה]. וממילא, דעה רופסת הגורסת כי לתורה אין עמדה בכל עניין מדיני או בטחוני, מסוכנת ועלולה לגרום נזקים מהותיים לעם ישראל, ארץ

יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הארץ - בירושלים, בני-ברק, אשדוד, ביתר, קרית ספר, אלעד, טלז' סטון, עמנואל, צפת, קרית אתא, טבריה, נתיבות ובמקומות נוספים בארץ וכן בחו"ל בלייקווד שבארצה"ב. אם פעילות העלון ורואגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, אנא הרימו תרומתכם לעניין ותבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-מנת להשתתף במערך ההפצה, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנדונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

על גבי מחילות, וזה שנאמר ואם מזבח אבנים מפי השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה.

ט. פרטי בניין המזבח והכלים מבוארים בדברי הרמב"ם הל' בית הבחירה ע"ש.

י. עירובין [ק"ה]. הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים, אם אין שם כהנים נכנסין לויים, אין שם לויים נכנסין ישראלים, ואיכא למ"ד שם מצוה בכהנים אפילו בעלי מומין וטמאים והם קודמים לישראל, ונחלקו שם טמא ובעל מום מי עדיף, והרמב"ם [פ"ז מבית הבחירה] פסק שהסדר הוא כהנים תמימים ואח"כ בעלי מומין ואח"כ לויים ואח"כ ישראלים ואח"כ כהנים טמאים, ומ"מ נראה דלכו"ע שלא במקום ההיכל טהורים עדיפי מכהנים טמאים.

הערה בעניין הנ"ל: חגי הנביא מתריע באחד לחדש הששי על שלא בונים את בית המקדש, אבל רק ארבעה חדשים לאחר מכן, בעשרים וארבעה לתשיעי, שואל אותם בהלכות טומאה וטהרה, ואין בדברים אלו היתר לבנות בית המקדש לטמאים באופן שאפשר בטהורים, רק כשמתריעים על איסורים והיתרים רואים כאן סדר וקדימה, שתחילה יש לדרוש את בית ה', ואח"כ דיני טומאה וטהרה.

הערה בעניין מקריבין אע"פ שאין בית ובסדר בניין הבית

כשבאים להקריב קרבן ואין מקדש, שנינו במשנה עדויות פרק ח' - "אמר רבי אליעזר שמעתי כשהיו בונים בהיכל עושים קלעים להיכל וקלעים לעזרות אלא שבהיכל בונים מבחוץ ובעזרה בונים מבפנים", ואמרו בגמ' מגילה [י.] ושבועות [ט"ז.], שזה נאמר לצניעותא בעלמא. והנה לגבי בניין קדש הקדשים איתא במשנה [מדות פרק ד'] שמשלשלין האומנין בתיבות, והרמב"ם העתיק הלכה זו לגבי ההיכל - "וכל הנכנסין להיכל לתקן יכנסו בתיבות, אם אין שם תיבות או א"א להם שיעשו בתיבות יכנסו דרך פתחים", והעתיקו מקורו מסוגיה זו, ולגבי הקרבת קרבנות איתא בזבחים [נ"ט:] "אפשר כהן עומד ע"ג המזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ", ולכאורה א"כ יש מקום לומר שחייבים לעשות מחיצה לפני עבודה בפנים. וצ"ע למעשה, והאם זה נאמר לעיכובא.

לשאר צרכי המקדש כל בית מהם נקרא לשכה. ה. כשבונים ההיכל והעזרה בונים באבנים גדולות, ואם לא מצאו אבנים בונים בלבנים ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית אלא מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ ואח"כ מכניסין אותן לבנין, שנאמר אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית, ואומר ומקבות והגרזן כל



כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו.

ו. ואין בונים בו עץ בולט כלל אלא או באבנים או בלבנים וסיד, ואין עושין אכסדרות של עץ בכל העזרה אלא של אבנים או לבנים, ומרצפין את כל העזרה באבנים יקרות, ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנאמר ולרומם את בית אלהינו, ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו ה"ז מצוה.

ז. אין בונים את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה, ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים, והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר, ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין, ואין בנין בית המקדש דוחה יום טוב וכ"ש שבת.

ח. המזבח אין עושין אותו אלא בנין אבנים וזה שנאמר בתורה מזבח אדמה תעשה לי שיהיה מחובר באדמה שלא יבנוהו לא על גבי כיפין ולא

עדיין מהדהדת באזנינו זעקתו של חגי הנביא בראש חדש אלול "העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב" (פגי ב', ד'), ומכיון שזוהי זעקה הנשמעת בכל דור ודור וכמו שאמרו [מגילה י"ד] "תניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה", אכתוב כאן פרטים בהלכות בניין בית המקדש, אף שלהכנס לפני ולפנים יש הרבה להאריך בזה, מ"מ יסודות הדברים נכתבו כאן.

אין ברצוני להכנס כאן לדיון על ביהמ"ק האם ירד משמים או יבנה בידי אדם, וכמ"ש בברכות (י.) - "בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד". וכיון שיש לנו מצוות עשה ויעשו לי מקדש, אנו נעשה את מצוותינו וקודשא בריך הוא מה דניחא ליה ליעביד ונאף אם לא נזכה לבנות, מ"מ כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה, וא"כ העסק בבנין הבית גם הוא מעניין הבניין בעצמו, ולא ח"ו שאם יש אפשרות לבנות שלא יבנו, אלא כשאין אפשרות כזו יקיימוהו בלימוד עסק המצווה, ואולי יעורר העניין את הלבבות ונזכה לבנותו כעת).

א. מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו, והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו'.

ב. ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית, עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל, ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר, וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עזרה והכל נקרא מקדש.

ג. ועושין במקדש כלים, מזבח לעולה ולשאר הקרבנות, וכבש שעולים בו למזבח, ומקומו לפני האולם משוך לדרום, וכיור וכונו לקדש ממנו הכהנים ידיהם ורגליהם לעבודה, ומקומו בין האולם ולמזבח משוך לדרום שהוא שמאל הנכנס למקדש, ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן ושלשתן בתוך הקדש לפני קדש הקדשים.

ד. המנורה בדרום משמאל הנכנס ושולחן מימין שעליו לחם הפנים, ושניהם בצד קדש הקדשים מבחוץ ומזבח הקטורת משוך מבין שניהם לחוץ, ועושין בתוך העזרה גבולין עד כאן לישראל עד כאן לכהנים, ובונים בה בתים

יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הארץ - בירושלים, בני-ברק, אשדוד, ביתר, קרית ספר, אלעד, טלו סטון, עמנואל, צפת, קרית אתא, טבריה, נתיבות ובמקומות נוספים בארץ וכן בחו"ל בליקווד שבארצ"ב. החודש גם זכינו להרחיב את העלון ל-12 עמודים, וזאת לאור הביקוש הרב שהגיע מהשטח. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף האמור דורשת משאבים. אנו שואפים גם להגביר את תכיפות הוצאת העלון וכן לקיים פעילויות נוספות - שיעורים, כנסים ועוד. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, אנא הרימו תרומתכם לעניין ותבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. על-מנת לתרום, על-מנת להשתתף במערך ההפצה, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנדונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון ניתן להשאיר הודעה במלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net. כמו-כן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להשיב כאמצעות צוות הרבנים המשיבים העומד לשרותנו בכל עת.

מתבוננים עליו ואומרים

1. הבית החדש שמתכננים לבנות הרי אין בו יופי ולא הדר. לא היה להם כסף רב, כמו שרואים גם בתחילת חגי וגם בספר עזרא, וממילא הבית לא היה יפה.

2. גם החכמים לא היו אתם, אלא להפך - היו שם פשוטי העם [כמו שמבואר בספר עזרא (פרק ז'), שרק אחר בנין הבית עלה עזרא מבבל עם העם, ונגשים אליו אלו שכבר היו נמצאים (פרק ט') ואומרים שהעם לא נבדלו מטומאת גויי הארצות]. ואם כן אין אנו ראויים להיות בוני הבית הגדול המדובר.

תשובת חגי הנביא בשם ה' היא כדלהלן -
 "כִּי כֹה אָמַר ה' צֶבֶד-אוֹת עוֹד אֶחָת מֵעַתָּה יֵאָמְרוּ מִרְעִישׁ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת הַחֲרֻבָּה. וְהָרַעֲשֵׁתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְכָאֵז חֲמַדְתָּ כָּל הַגּוֹיִם וּמִלֵּאֲתִי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה כְּבוֹד אָמַר ה' צֶבֶד-אוֹת. לִי הִכְסֹף וְלִי הִזְהַב נָאִם ה' צֶבֶד-אוֹת. גְּדוֹל יְהִי כְבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן אָמַר ה' צֶבֶד-אוֹת וּבִמְקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שְׁלוֹם נָאִם ה' צֶבֶד-אוֹת". אתם תעשו את שלכם, ואני אעשה את שלי - ארעיש את השמים ואת הארץ וכו'.

והנה מנהג נביאים או יסוד נביאים הוא
 לנענע ביום זה ערבות ולחבוט בהן [רש"י סוכה מ"ד. כתב שהנביאים הם חגי, זכריה ומלאכי]. הרבה טעמים נאמרו במנהג, זה ואולי אף אני אענה את חלקי בזה.

1. הערבה היא המוצר הזול ביותר בארבעת המינים. כידוע, מחירו זול ביחס לשלשת המינים האחרים, וכן הערבה נובלת מהר ומתקלקלת מהר.

2. הערבה במדרש מסמלת את האנשים הריקים ללא תורה וללא מצוות

ביום כ"א בתשרי אנו באים להקב"ה עם הערבה ומסמלים את המצב של עם ישראל ואת חוסר האפשרות לבנות את הבית, והקב"ה אומר לבניו אהוביו - אתם עשו את שלכם ואני ארעיש את השמים ואת הארץ. זהו מסר לדור שלנו בעניין הדרישה לציון, שהרבה מפקפקים ביכולת שלנו לפעול ולעשות. אבל אנו נעשה ככל שביכולתנו במצבנו שלנו, והקב"ה ישפיע עלינו שפע טוב ממרום. יעזור לנו ה', שנזכה לקיים את כל המצוות זכר למקדש, ומתוך זה נזכה לקיימן כתיקונן בבית המקדש עצמו בב"א.

למקדש. ונהגו לומר סדר העבודה זכר למקדש, ומנהג זה מקורו כבר מתקופת התלמוד (ע"י יומא ל"ו, נ"ו, וצ"י ס"י מרכ"ב).

בחג הסוכות מצוות לולב נוהגת כל שבעה כנ"ל בתחילת הדברים, וכן נהגו לעלות לרגל אחר החורבן, ועד כדי כך היה חשוב הדבר לחכמים, שתקנו שלא ישאלו טל ומטר עד ז'



מרחשון (כ"ז הר"ן במענים על הר"ף דף ב. גשיטת הר"ף והרמב"ם עיי"ש, והוצא בזהגר"א לו"ס קי"ז סק"ב). ומנהג העליה לרגל אחר החורבן מוזכר במדרש רבה שיר השירים (פרשה א') - "מה יונה זו אף על פי שאת נוטל גזזליה מתחתיה אין מנחת שוכה לעולם, כך ישראל אף על פי שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה". ובבבלי נדרים (כ"ג.) איתא, שבזמן ר' יוסי היו עולים לרגל, ובספר חסידים (ס"י מר"ל) מובא שהיו עולים בהושענא רבה.

בעניין מצוות ערבה בהושענא רבה, נראה לי רעיון מחודש קצת בדברים, ואולי יתקבל על לב הקוראים, נאמרה בספר חגי נבואה ביום הושענא רבה "בשביעי בעשרים ואחד לחודש ה'ה דבר ה' ביד חגי הנביא לאמר. אָמַר נָא אֶל זָרְבָבֶל בֶּן שְׁלֵתִיאֵל פַּחַת יְהוָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶל שְׂאֲרֵי הָעָם לֵאמֹר. מִי כֹכֶם הַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר רָאָה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה בְּכַבּוֹדוֹ הָרִאשׁוֹן וְמָה אֲתֵם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלֹא כְמָהוּ כְּאִין בְּעֵינֵיכֶם. וְעַתָּה חֲזַק זָרְבָבֶל נָאִם ה' וְחֲזַק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְחֲזַק כָּל עַם הָאָרֶץ נָאִם ה' וְעֲשׂוּ כִי אָנֹכִי אֲתֶכֶם נָאִם ה' צֶבֶד-אוֹת. אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר פָּרַתִּי אֲתֶכֶם בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְרוּחִי עִמָּדְתָּ בְּתוֹכְכֶם אֶל תִּירָאוּ". אי אפשר, כמובן, לדעת על איזה רקע נאמרה נבואה, זו אבל מתוכן הדברים ניתן להבין מה הייתה הטענה. עומדים כאן אנשים שזכו לראות את הבית הראשון בבנינו, ועכשיו

"מנלך דעבדינן זכר למקדש, דאמר קרא -
 "כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה", מכלל דבעיא דרישה" (סוכה מ"ב).

בגמ' בסוכה (מ"ב.) דרשו מדין זה מצוות לולב כל שבעה, וכן אמרו על כמה עניינים שהם זכר למקדש, וראיתי מקום לכתוב על עניין דרישת ציון במצוות המקדש בכלל ובחודש השביעי הוא חדש תשרי בפרט, ובזה נקיים דרישת ציון כמשפטו.

בירושלמי בסוכה (פרק ג' ה"י א') נסתפקו אם
 מצוות 'ושמחתם' בלולב היא מהתורה, או שמא בשמחת שלמים הכתוב מדבר, ואילו שמחת לולב אפילו במקדש אינה אלא מדרבנן. ותמחו שם על מ"ד שבשמחת שלמים הכתוב מדבר, היאך תיקן ריב"ז לולב זכר למקדש, הרי גם במקדש אינו אלא מדרבנן, ולכאורה מהבנת דברי הירושלמי יוצא שמצוות דרבנן שבמקדש - אין צריך לעשות להן זכר.

אמנם בבבלי ביומא (י"ט.) איתא, שבזמן המקדש היו נעורים כל הלילה בליל יוה"כ כדי שישמע כה"ג קול הברה בעיר, ואף בגבולין עשו כן זכר למקדש, ובטלוס כיון שהיו חוטאים. וא"כ רואים שגם בתקנות דרבנן עושים זכר למקדש. [ויל"ג גם בבבלי פסחים (ט"ז.)], שאמרו לאכול מצה ומרור כאחד זכר למקדש כהלל. ושמא יש לומר, שלהלל הוא לעיכובא לאכלם כאחד מדאורייתא, וא"כ א"א להוכיח משם. ומ"מ מסוגיא דיומא לכאורה ניתן להוכיח כן].

והנה יל"ע בכל דבר שהוא זכר למקדש אי
 בעינן לעשותו כמו שעשו במקדש בדיוק, או שאם יעשה בדומה לו גם בזה יהיה זכר למקדש. והנה בגמ' (מנחות ס"ו.) מופיעה מצוה נוספת שהיא זכר למקדש - לאמימר, מצוות ספירת העומר היא זכר למקדש, ואמר שלכן ספר ימים ולא שבועות. ונחלקו הראשונים בדעת אב"י, דבעינן למימני יומי ושבעי, אי ס"ל כאמימר שהיא רק מדרבנן, אלא שס"ל דבעינן לעשות כמו במקדש בדיוק, או שמא ס"ל שאף בזמנ"ז היא מדאורייתא, וא"כ בשאר דברים שהם זכר למקדש אולי ס"ל כאמימר.

מצינו עוד מצוות שהן זכר למקדש. לגבי
 שופר של ר"ה שחל להיות בשבת איתא בירוש' (ר"ה פק ד' ה"ג ב'), שביבנה תיקן ריב"ז לתקוע זכר לירושלים - עיי"ש. על השופר עצמו אמרו ב"ה (כ"ו.) - "אמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. ולא, והא איכא דם פר - הואיל ואשתני אשתני. והא איכא ארון וכפורת וכרוב - חוטא בל יקריב קאמרינן. והא איכא כף ומחתה - חוטא בל יתנאה קא אמרינן. והא איכא בגדי זהב מבחוץ - מבפנים קא אמרינן. שופר נמי מבחוץ הוא - כיון דלזכרון קא אתי, כבפנים דמי". וא"כ למדנו, שגם השופר עצמו הוא זכר למקדש, אמנם במקדש הייתה תקיעת חצוצרות עם השופר, וע"ז אמרו (כ"ו.), שאינו נוהג בגבולין, אלא רק לפני ה'.

ביום הכיפורים היו נעורים כל הלילה זכר למקדש כמובא לעיל, ואף אחר שבטלוס כמבואר בגמ' שם, היו מקומות שהיו נעורין בליל יוה"כ ואומרים שירות ותשבחות כמבואר בראשונים ובאחרונים, ואולי היה זה זכר

הדרת קלף
עיבוד קלף בעפצים
העיבוד המהודר לדעת כל הפוסקים
 לחמנת שיעור ומצגת ללא תשלום
 יהודה שרז
 טלפון: 054-8401323
 Email: yesherez@gmail.com

עושים סדר תפילה מיוחד בחצוצרות וקול שופר, שופר מקצר וחצוצרות מאריכות, שמצוות היום בחצוצרות, ופי השופר מצופה כסף. סדרו כאן סדר מיוחד של תפילה לבית המקדש, ומשמעות המשנה שלא היו נוהגים בגבולין כלל סדר תפילה, שאחר החורבן לא היו בקיאים בסדר התפילה בגבולין. ומשמע, שלפני זה כל סדרי התפילות על הצרות היו בבית המקדש.

ואמנם בחורף אין עליה לרגל, אבל בכל זמן בית המקדש לא נשכח מלכותינו. גם עם ישראל בגלות בכל מקום שהיו, היו מזכירים את הגשם לפי בארץ ישראל, וגם המנהג הפשוט היה לשאול גשמים רק בימות החורף הארצישראלי, כלומר עניין הגשם בכל העולם חל לפי ארץ ישראל, וע"ז אמרו בגמ' [תענית י.]. "תנו רבנן ארץ ישראל נבראת תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף, שנאמר עד לא עשה ארץ וחוצות. ארץ ישראל משקה אותה הקדוש ברוך הוא בעצמו וכל העולם כולו על ידי שליח, שנאמר הנתן מטר על פני ארץ ושלח מים על פני חוצות. ארץ ישראל שותה מי גשמים וכל העולם כולו מתמצית שנאמר הנתן מטר על פני ארץ וגו'. ארץ ישראל שותה תחילה וכל העולם כולו לבסוף שנאמר הנתן מטר על פני ארץ וגו'". כל השפע בעולם מקורו בארץ ישראל, וכולם מתפללים על הארץ הזאת, גם כשהארץ שוממת וכ"ש כשהיא ישובה.

בזמננו, שזכינו לשוב ולישב בארנו, לעבדה ולשמרה, ראוי שנכוון ביותר בתפילות הגשמים, וביוחד בעת בצורת ח"ו לחזור לסדר התעניות המקורי שמרכזו בהר בית ה', מקום ממנו שואבים רוח הקודש, כשגשמים וארץ מתחברים יחדיו, והן השפע הרוחני והן השפע החומרי מקורם באותה אבן שתיה. נמצא, ששחרור מקום המקדש מידי הערלים הישמעאלים הינו מפתח גם לנושא הגשמים שיעמוד על תיקונו.

המשך דבר העורך

ומכיון שאנו משתדלים תמיד לבסס את דברנו על מקורות, אנו סומכים על כך שאדם ישר יבחין בין סברות מבוססות להשמצות חסרות בסיס. אולם הפעם, מכיון שבתוך אותו מלל הובאו טענות הנשמעות לעתים קרובות ואשר ראיות לתשובה, החליט הרב גולדשטיין להשיב דבר דבור על אופניו.

במדור "דעת תורה" שבפתיחה הבאנו את דבריו של מקים עולה של תורה בארצנו הקדושה אחר השואה הנוראה, מרן גאב"ד פוניבז' הגאון רבי יוסף שלום כהנמן זצ"ל.

פנינה ספרותית מיוחדת אנו זוכים להציג בפניכם מידי האמן של הרב בנימין הלוי, אשר השכיל להביא בלשונו המרתקת סיפור מוכר ומפתיע, חדש וישן, אשר מובטח כי אף אחד לא ישאר אדיש כנגדו. חבל להרבות מילים, צריך פשוט לקרוא!

חודש טוב, העורך

ואולי אפשר לבאר את הדברים באמצעות חג הסוכות שעכשיו סיימנו. בהלכות סוכה יש דין לכתחילה שיראו הכוכבים מתוכה, והוא זכר לענני כבוד, דהיינו שמצד אחד יש כאן כיסוי, ומצד שני יש בו כעין חריצים, והקב"ה משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים.

החשיבות של הגשם, שהוא השפע שיורד לנו



מהשמים, היא בכך שהוא מבטא את הקשר שבין ישראל לאביהם שבשמים בימות החורף. ועם זאת, משנגמר החג, לא מיד מבקשים את הגשם, אלא מצפים עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, שלא להפריע לעולי רגלים בדרכם חזרה מבית המקדש בז' בחשון. אחר שחבר בית המקדש, קיימת מחלוקת בין הראשונים ביחס לשאלה האם נשארה תקנה זו זכר למקדש או משום שהיו עולי רגלים גם אחר החורבן, או שמא בטלה התקנה - ועיין בר"ן על הרי"ף בתענית ב. בספי הרי"ף, ואכמ"ל.

כשלא יורד גשם, מקום התפילה המרכזי על עניין הגשם הוא בית המקדש, שם היו

אחר ההתעלות הגדולה של החגים האחרונים מגיעה תקופה לכאורה דלה באירועים, חורף ארוך מעונן עם לילות ארוכים חשוכים, חמישה חדשים בהם לכאורה הולכים לישון עד לבוא האביב מחדש. ואכן, המתבונן במועדים המוזכרים בתורה יראה, כי החודש השביעי, חודש תשרי ממנו יצאנו כעת, מהווה לא רק את שיאה של עבודת ה', אלא הוא גם חותם למעשה את מעגל השנה, אשר התחיל בפסח שבניסן, החודש הראשון, עבור דרך חג השבועות וכלה בחגי תשרי. בחורף, לעומת זאת, אין חגים! ואמנם מועדי תורה שבעל-פה, חנוכה ופורים, זמנם בחודשי החורף, ואולי נעמוד על כך כשנדון במהותה של תורה שבעל-פה, אך כאן עסקינן במועדי התורה שבכתב, ושם אכן לא מצינו כל פעילות בחורף, מלבד הצפייה למטר והתפילה כי זריעת הקיץ תניב פירות. רציית בהזדמנות זו להתבונן מעט על היחס בינינו לגשמים וביחס שלנו לקב"ה בימות הגשמים.

אמרו בגמ' ברכות (י"ב) - "אמר רבי אלעזר מיום שחבר בית המקדש ננעלו שערי תפלה, שנאמר גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי. ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש. רבא לא גזר תעניתא ביוםא דעיבא משום שנאמר סכותה בענן לך מעבור תפלה. ואמר רבי אלעזר מיום שחבר בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, שנאמר ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר".

למדנו כאן בגמ' דבר מעניין, שבשעה שהשמים מכוסים בעננים זה מעין כיסוי בינינו לבין הקב"ה, כעין חורבן בית המקדש. והנה בגמ' בתענית (י"א, י"ב) אמרו, שגדול יום הגשמים כיום תחית המתים, כיום שנתנה בו תורה, כיום שנבראו בו שמים וארץ, אפילו ישועה פרה ורבה בו, אפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו, כיום קיבוץ גלויות, גייסות פוסקות בו". לכאורה נראה, שהגשם הוא דבר טוב. אולם בתוך הסוגיות הנ"ל נאמר, שקשה יומא דמיטרא וכו' עיי"ש.

כאומה והחלת הקדושה על ארץ ה'. עבור כך נוצרה אגודת "קדושת ציון", וזהו הרעיון המרכזי המובע בעלון.

מלבד מאמרו של הרב בן-צבי, אותו הזכרנו לעיל, ישמחו הקוראים לראות בחזרתו של הרב עקיבא רבינסקי במדורו לבני הנעורים (וגם לנוגים), והפעם יחל בסיפור חייו המפעים של הגאון האדיר רבי עקיבא יוסף שלזינגר, מראשי ומייסדי הישוב בזמנו ומממרי הדרך של אגודת "קדושת ציון".

הרב חיים פרידמן ממשיך בטוב טעם לבאר את מושגי "קול התור", והפעם הוא מתמקד בנושא של קיבוץ גלויות, של תפקידנו כעם ה' ליטול חלק פעיל באותו קיבוץ, ובכלל ביסוד של הקדמת כלה לקראת חתן במהלך הגאולה.

הרב חיים והב ממשיך במדורו "ארץ חמדה נחלת צבי" לעבור ביסודיות על טענות הספר "ויאל משה", והפעם הוא מנתח את דברי

אלמנה וכתוב כי לא אלמן ישראל, דהיא היום כאלמנה שהלך בעלה למדינת הים". ולפי ביאורו, כוונת רש"י הייתה בכלל על בתים שנשארו מבית שני, ולא על בית שנחרב ונבנה.

וברי"ף כתב, וז"ל - "הרואה בתי כנסיות של ישראל בישובן אומר ברוך מציב גבול

אלמנה, בחורבן אומר ברוך דיין האמת, בתי עובדי כוכבים בישובן אומר בית גאים יסח ה' ויצב גבול אלמנה, בחורבן אומר אל נקמות ה' אל נקמות הופיע" (וכ"ה צמח"י ברכות נ"ח). ולכאורה דברים אלו מקבילים לירושלמי (ברכות פרק ט' הלכה ב') "העובר לפני בתי עבודה זרה אומר בית גאים יסח ה'", וביאר שקאי על בתי עבודה זרה ולא על בתי עובדיהם ושאר נכרים. ולכאורה קשה על ביאור זה, שכן הברכות על בתי עבודה זרה מבוארות בגמ' שם במקום אחר (נ"ח), והוא שם ברי"ף בעניין אחר. וע"כ לגבי בתי גויים כוונתו לבתיהם ולא לבתי עבודה זרה שעליהם נקבעו הברכות שלהם, ובבית יוסף תמה גם על דבר זה, וביאר שאולי בתי אומות העולם היינו בתים שמתכנסים בהם לדון בערכאות או להתייעץ ואהנהו אומר בית גאים יסח ה', ובתי ישראל היינו בתי כנסיות ממש, וכתב שיותר נראה לומר, דבתי ישראל בישובן היינו כשישראל מיושבים בלא שטן ולא פגע רע, והכי מוכח מדמייתי בגמרא בסמוך "עולא ורב חסדא הוו אזלי בארמא כי מטו אפיתחא דבי רב חנא בר חנילאי נגד רב חסדא ואיתנח וכו' עד מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזרה על בתיהם של צדיקים שיחרבו וכו'", משמע דבתי ישראל בחורבן דקתני היינו בתי עשירי ישראל ובעלי צדקות, ואם כן בתי ישראל בישובן דקתני כי האי גוונא נמי הוא, כלומר בתי עשירי ישראל בתוקפן ובגבורתן. ומה שפירש רש"י על ברוך מציב גבול אלמנה "כגון בישוב בית שני", היינו לומר דאז שייך לומר מציב גבול אלמנה, וקודם שגלו בגלות בבל לא הוי מברכין הכי, דלא הוה שייך לקרותם בשם אלמנה. ואפשר שאע"פ שישראל מיושבים בתוקף וגבורה בקצת מקומות, אין מברכין עליהם א"כ היו בארץ ישראל ובזמן הבית. ונראה שזו היתה כוונת רש"י ג"כ במה שכתב כגון בישוב בית שני, וכן הביא בב"ב בשם המהרש"ל.

וראיתי בצל"ח שכתב ביאור אחר בדברי רש"י והרי"ף, שאין כוונת רש"י שדוקא על

בית המקדש יאמר כן, אלא כוונתו, דאחר החורבן איך שייך לומר שום שבח על בית גדול וחשוב, והלא אסור לבנות בית מסויד ומכור, ואף שאותן שנבנו בהיתר קודם החורבן או שקנה מנכרי מותר לקיימו, היינו משום שלא הטריחוהו על זה ולומר מציב גבול אלמנה. ואולי מה הטעם כתב הרי"ף הרואה בתי כנסיות, משום דאיירי בזמן הזה ואסור לבנות בית חשוב, רק בית הכנסת מותר לבנות אף בזמן הזה כמבואר במג"א סי' תקס"ט ס"ק ב' - "ומה מאד יש להוכיח בזמנינו זה שבונים בתים כמו השרים ואין זכרון לחורבן בית מקדשינו והגלות והצרות ומיעוט התורה והמצות וביטול כל הגדרים שנהגו אבותינו ואבות אבותינו, אוי לנו שעלתה בימינו כן, והרבה היה לי לדבר בזה אבל מה אעשה ונתרבו בקרב עמינו אנשים

העתיקות ואכמ"ל, שגם שם יש שלטון ישראל, אמנם מתגוררים שם נכרים ואין היום במצבנו (שאנו עומדים צו אמנם מלון ההנהגה, אצל מכל מקום היום זה המצב) אפשרות לגרשם משם. וא"כ לכאורה נחשב הדבר שהם בידי גויים, וא"כ יש לקרוע ולהתאבל עליהם.



מי שראה את ירושלים תחילה קורע על ירושלים ואינו קורע על ערי יהודה, ולכאורה ה"ה מי שמתגורר בירושלים ולא פסק מלראותה שלשים יום, שאינו צריך לקרוע על ערי יהודה, אבל אי נימא שהיום ירושלים נקראת כבניינה כיון שהוא תחת שלטון ישראל יל"ע א"כ במי שיוצא מירושלים ורואה ערי יהודה בחורבן, כגון חברון וסביבותיה ועזה וסביבותיה, שיש לו לקרוע בגדיו כנ"ל.

ב. והנה יש דין נוסף בעניין הזה, שמבואר בגמ' בברכות (נ"ח) - "תנו רבנן הרואה בתי ישראל בישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה, בחורבן אומר ברוך דיין האמת, בתי אומות העולם בישובן אומר בית גאים יסח ה', בחורבן אומר אל נקמות ה' אל נקמות הופיע". והנה לכאורה ההגדרות לא השתנו, וא"כ כשרואה בחורבן מברך דיין האמת וקורע, וכשרואה בבניין מברך מציב גבול אלמנה.

והנה רש"י (ד"ה ברוך מציב גבול אלמנה) ביאר "כגון בישוב בית שני" וכתב ע"ז המהרש"א (מיוצא אגדות) - "דקדק לפרש כן הכא משום דבחורבן בית ראשון נמשלו ישראל לאלמנה כמ"ש היתה כאלמנה, וכשנגאלו בבנין בית שני מקרי מציב גבול אלמנה, דהיינו בנין בהמ"ק, ולאפוקי בגלות השתא אין זה מקרי בתי ישראל בישובן כיון דבהמ"ק חרב לא שייך ביה מציב גבול אלמנה. אבל בית גאים ודאי דשייך השתא וק"ל". ולדבריו, כל זמן שאין ביהמ"ק קיים א"א לברך מציב גבול אלמנה. אמנם בספר הפרדס (שער הכלים ד"ה ראיות הווא"ה) ביאר אחרת את דברי רש"י - "פירש הרב ר' יהושעיה הזקן ז"ל כגון שראה ביישוב בית שני. פירוש לפירושו, שאם ראה בית מבתי ארץ ישראל שהם עדיין ביישובן, שלא נחרבו בימי טיטוס הרשע, חייב לברך בא"י אמ"ה מציב גבול אלמנה, כדכתיב ויצב גבול

א. איתא בגמ' מו"ק (כ"ו) - "ואלו קרעין שאין מתאחין - הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלימדו תורה ועל נשיא ועל אב בית דין ועל שמועות הרעות ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף ועל ערי יהודה ועל המקדש ועל ירושלים. וקורע על מקדש, ומוסיף על ירושלים". ואמרו שם - "ערי יהודה מנלן? דכתיב ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון שמנים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגודדים ומנחה ולבונה בידם להביא בית ה' וגו'. אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר הרואה ערי יהודה בחורבן אומר ערי קדשן היו מדבר, וקורע. ירושלים בחורבנה - אומר ציון מדבר היתה ירושלים שממה, וקורע. בית המקדש בחורבנו - אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבתינו היה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה, וקורע קורע על מקדש ומוסיף על ירושלים. ורמינהו אחד השומע ואחד הרואה כיון שהגיע לצופים קורע, וקורע על מקדש בפני עצמו ועל ירושלים בפני עצמה. לא קשיא - הא דפגע במקדש ברישא, הא דפגע בירושלים ברישא".

בדין זה אמרו בירושלמי (ברכות פרק ט' הלכה ב') - "שמעון קמטריא שאל לרבי חייא בר בא בגין דאנא חמר וסליק לירושלים בכל שנה, מהו שנקרע? אמר ליה אם בתוך שלשים יום אי אתה צריך לקרוע. לאחר שלשים יום צריך אתה לקרוע".

דין זה נפסק ברמב"ם (פ"ה מעטפות הע"ז) ובטור ובשו"ע (או"ח סי' תקס"ב). וכתב הבית יוסף - "והאי ערי יהודה בחורבן דקאמר דהיינו שהן חרבות ואין בהן ישוב כלל. אבל אם יש בהן ישוב אף על פי שהן בידי גויים היה נראה לכאורה דאין צריך לקרוע. ואפשר דכל שהן בידי גויים אף על פי שיש בהן ישוב, בחורבן מיקרי, וכן עיקר". וכ"כ שם הב"ח - "ופשוט הוא דהאי ערי יהודה בחורבן דקאמר דהיינו אפילו יש שם ישוב, כל שיד האומות שולטת עליו בחורבן מיקרי, דהא מצפה שקרעו עליה היה שם ישוב עם רב מיהודים וכשדים אנשי מלחמה דעדיין לא ידעו הם שנהרג גדליה ואת כל היהודים אשר היו אתו במצפה ואף על פי כן קרעו בגדיהם מפני שהיתה נכבשת תחת יד מלך בבל". וכן הביאו כל הנו"כ במקום שצריך לקרוע על ערי יהודה וירושלים אפילו כשיושבים בהם ישראל אם הם תחת שלטון ישמעאלים. והנה בזמן הזה לכאורה אין צריך לקרוע על ערי יהודה שיושבים בהם ישראל, כיון שהיום לא נמצאים תחת שלטון האומות, וכן המנהג לא לקרוע מטעם זה.

אמנם יל"ע בערי יהודה שתחת שלטון ישראל אבל מתגוררים בהם ישמעאלים כגון שכונות הערבים בדרום ירושלים, באזור ביתר וכדומה - האם גם שם יש לקרוע, וביותר במקומות שעברו היום לשלטון הגויים, שודאי יש לקרוע עליהם, כגון חברון ובית לחם ועזה וחברותיה, שיש להצטער על חורבן ולקרוע עליהם. העיר ירושלים עצמה בחלקה מיושבת ע"י ישראל וחלק מהעיר הקדושה מיושבת ע"י ערבים, כגון הכפר המכונה סילוואן, או הבתים באזור המכונה הרובע המוסלמי [שם יל"ע בגבולות

המסרבים לקבל מוסר ואין דברי חכמים נשמעים, ובעל הכרם יחוס על כרמו יגדור גדר לכרמו וירחם על עמו". ולפי דבריו יש ביאור בדברי הרי"ף הנ"ל. ולפי מובן מדוע לא כתב הרמב"ם כלשון הרי"ף, כיון שמעיקר הדין גם הרי"ף מודה שמברך על כל בית, רק שבזמן החורבן זה לא שייך אלא בבית כנסת, וצ"ע.

ובמשנה ברורה שם הביא הפירושים הנ"ל ברש"י, וכתב שאולי עכשיו בארץ ישראל לא מברכים, אבל גם זה נאמר רק בזמן שהיה כאן שלטון גויים, ונתבאר שבעת שלטון גויים עדיין קורע על חורבנו, וא"כ לא שייך לברך מציב גבול אלמנה. אמנם בזמן שאין שלטון גויים ודאי יש מקום לברך ברכה זו על בתים שמיושבים בתוקף ובגבורה, כגון ביישוב בית שני, וכ"ש לפי הפירוש שא"צ כמו בית שני רק לאפוקי בית ראשון שלא היה חרב קודם לכן, וא"כ בעיר חדשה לגמרי ודאי אין מברכים עליה. אמנם במ"ב חשב שם לשיטת הרי"ף, שמברכים רק על בית כנסת, ואף שהב"י כתב לפרש בדברי הרי"ף שגם על בתים המיושבים כתקנן מברך, מ"מ לגבי הכרעה לברך לא סמך ע"ז במ"ב, ולדבריו יש לברך רק על בית כנסת הבנוי שהיה חרב מקודם לכן ועכשיו נבנה ביפוי, ואז יברך עליו בשם ומלכות גם לפי המשנה ברורה [וכן הורה מן הגר"ש אלישיב בבית הכנסת של חורבת רבי יהודה החסיד בעיר העתיקה]. ונראה דה"ה ביישוב שלם שנבנה במקום שהיה יישוב מקודם, שודאי יברך עליו ברכה שלימה כנ"ל, וזהו בתי ישראל ביישוב.

ג. והנה מסקנת הדברים, שהרואה יישוב שהתחדש בבניינו עם בתי כנסיות שבו יברך **"בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְצִיב גְּבוּל אֶלְמָנָה"**, והרואה בית לבדו כתב במ"ב שיאמר בלי שו"מ.

לעומת זאת, הרואה יישוב של ישראל שחרב - אם אינו בחלק יהודה, מברך **"בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דִּיין הָאֲמָת"**, ואם הוא בחלק יהודה מברך כנ"ל, ואומר **"עָרִי"**.

קִדְּשָׁךְ הָיוּ מִדְּבָרְךָ, וקורע. ואם כבר קרע על עיר בערי יהודה בתוך ל' יום, א"צ לקרוע שנית.

הרואה את ירושלים היום במצבה עם בתי הנכרים שבה, יש לעיין לגבי קריעה כנ"ל, אבל ודאי יכול וצריך לומר עליהם "בית גֵּאִים יִסַּח ה'". והרואה בתי ישראל שבה, וכ"ש בתי כנסיות - יש לומר עליהם את המשך הפסוק הנ"ל **"וַיִּצַב גְּבוּל אֶלְמָנָה"**, ויברך **"בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְצִיב גְּבוּל אֶלְמָנָה"**.

הרואה בית המקדש בחורבנו [ועד שלא נזכה לראותו בניו עדיין הוא חרב ולא מועיל בזה שום שלטון ישראל וכ"ש שלטון שלא נתן לבנות את בית המקדש ודאי יש להתאבל עליו ולבכות ולהתחנן ולקונן על חורבן בית המקדש (עיי' לשון הב"ח בשם ליקוטים)] ויברך **"דִּיין הָאֲמָת"** (לא גרע מנמי ישראל כחורבנו, וכן העיר נמ"ב, וצ"ע), ויקרע בגדיו ויאמר **"בית קִדְּשֵׁנוּ וּתְפָאֲרֵתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הִיא לְשִׁרְפֵת אֵשׁ וְכָל מַחְמֹדֵינוּ הִיא לְחִרְבָּה"**. ועיי"ש בב"ח סדר תפילות לרואה המקדש בחורבנו, ויאמר על כל המסגדים **"בית גֵּאִים יִסַּח ה' וַיִּצַב גְּבוּל אֶלְמָנָה"**.

וראיתי להעתיק כאן מ"ש הגר"א בביאור למשלי (ט"ו, כ"ה) על הפסוק בית גאים וגו' - "כמ"ש ברכות ב' הרואה הרואה ביתו של ג' נ"א אומר ברוך שהחריב כו' והרואה ב"י ביישובן אומר מציב גבול אלמנה, והוא בעת שנתיישוב ירושלים בבית שני אז גם נתיישוב כל גבולי א"י וזהו בית גאים וגו', בית ג' נ"א שנתגאה במה שאמר אעלה על במתי עב וגו' יסח ה' ויצב וגו', וכן בית גאים הוא אדום יסח ה' כמ"ש המה יבנו ואני אהרוס ויצב גבול וגו' שעתיד לעשות חוצות ירושלים עוד דמשק ולהרבות גבולי א"י".

ד. ברמב"ם כתב שיקרע כל בגדיו ובידו ומעומד וקורע עד שמגלה את לבו וכן העתיקו כל הפוסקים בזה שהשוו דין זה לקורע על אביו ואמו, והראב"ד תמה עליו מהגמ' במד"ק, שלא השוו לאביו ואמו אלא לאיחוי בלבד עיי"ש, ובלחם משנה (פ"ט מהל' אגל ה"א) האריך בזה ותמה על הטור שסתר דבריו שכתב בהל' תשעה באב

כדעת הרמב"ם ובהל' אבילות כתב דבר אחר עיי"ש, ובמרכבת המשנה דחק שכן הסוגיא ש"לא ושושו' הוא רק לגבי רבו ונשיא וחכם, אבל לגבי שאר קריעות לא דברו - עיי"ש, וכל הנושאי כלים הלכו כשיטת הרמב"ם, וצ"ע.

ה. לא רציתי לכתוב על דבר זה אבל לא הייתה לי ברירה, המנהג הנהוג היום ללא הסבר וטעם, אבל ככה שמעתי, ולצערי אף ראיתי, שיש אנשים שעושים כן, שכשמגיעים לירושלים ולמקום המקדש מקנים בגדיהם לאחר ורוצים בזה להיפטר מלקרוע על החורבן, ומלבד הבעיה בעשיית כזה דבר שמנסה להתחמק מהדין ואינו רוצה להתאבל על ירושלים, הרי ודאי אינו מועיל, שהרי הקניין אינו מדעת שלמה, שהרי אם יאמר לו "פשוט את בגדיך ותן לי", ודאי לא יתן לו, ואלו הם דברים שבלבו ובלב כל אדם, ואם כן אינו מועיל והרי הוא כמתנת בית חורון [משנה נדרים פרק ה'] שאינו מועיל, וביותר שגם אם אינו בגד שלו נראה שצריך לקרוע כמבואר במד"ק (כ"ו) - "רבן שמעון בן גמליאל אומר האומר לחבירו השאילני חלוקך ואלך ואבקר את אבא שהוא חולה והלך ומצאו שמת קורע ומאחו וכשיבא לביתו מחזיר לו חלוקו ונותן לו דמי קרעו ואם לא הודיעו הרי זה לא יגע בו", וא"כ ה"ה הכא, כשיודע שהולך ורואה את מקום המקדש, א"כ מסכים שיקרע וגם הרי הבגד נעשה שלו לא לעולם אלא לשעה קטנה ואינו מועיל, וגם יש שמקנים אחר שראו מקום החורבן שהוא הקובה שבמקום אבן השתיה, ואז ודאי שלא נפטר מקריעה, אבל מה נורא המצב הזה שצריך לשכנע אנשים לקרוע על חורבן בית המקדש רחמנא ליצול ומראים בליבם שלא חשוב להם החורבן. אוי לנו שצריך לכתוב על זה!

יעזרנו ה' יתברך, שנזכה לראות בית המקדש בבנינו, ונברך עליו "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְצִיב גְּבוּל אֶלְמָנָה". ■

יהודים יקרים! עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ וכן בארה"ב. בעקבות העניין העצום שישנו בעלון והצמאון האדיר בקרב הציבור לדברי האמת בלא משוא פנים המושמעים בו, נאלצנו להרחיב את העלון ל-16 עמודים. זאת, לנוכח הביקוש הרב שהגיע מהשטח. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים. לאור העובדה שעלון "קדושת ציון" הפך לשיחת היום בריכוזים רבים של לומדי תורה ולנוכח ההכרח שכל המעוניין בכך יוכל לקבל את העלון באזור מגוריו, ולאור התנגדותם של גורמים שוליים אך רעשניים בשולי המחנה, נוכחנו כי אין מנוס מחלוקת העלון על-ידי תומכיו המוכנים להתמסר לעניין איש איש במקומו. אנו שואפים גם להגביר את תכיפות הוצאת העלון, להוציא עלון יעודי בשפה האנגלית הן עבור תושבי התפוצות והן לאלו שכבר זכו לעלות, וכן לקיים פעילויות נוספות - שיעורים, כנסים ועוד. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, ניתן לעזור במספר אופנים - האחד הוא להרים את תרומתכם לעניין ובכך תבורכו מהשמים! הו"ק תתקבל בברכה מיוחדת. פרט לכך, כאמור, אנו זקוקים למתנדבים בריכוזים החרדיים השונים ברחבי הארץ לחלוקת העלון. בעלי רכבים מתבקשים במיוחד להרתם לעניין, ואנו מוכנים אף לשלם למי שביכולתו לכסות אזור חלוקה באמצעות רכבו. על-מנת לתרום, על-מנת להפיץ באזור המגורים, על-מנת לפרסם בעלון, על-מנת לקיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון, ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto bezeqint.net כמרכז ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להקשיב בתשומת לב ולהתייחס לכל פניה.

לפי הכללים, וכך יהיה פרסום לנס, וכך נקיים את ההודאה לה' בימים האלו.

הערה קצרה: קיים קושי אצל אדם להתבונן במעשיו ולדעת מה האמת בחיים, כי הרי היצר גובר עלינו בכל עת ונותן לנו כל הזמן מחשבות שגורמות לנו לחשוב על שקר שהוא אמת. אמנם מבואר בחז"ל, שהאדם בשעת מיתה יותר זהיר בדבריו שאומר ועושה, והנה רואים בעת מיתתו של אדם שכל ימיו היה עוסק בעיון התורה ובפלפולה ולא היה מקדיש כמעט לעסק הבקיות למען יידע את כל התורה בשלימותה, והנה בשעת מיתה כותב בצוואתו ללמוד משניות לעילוי נשמתו. וכן כל אדם שמת - תלמידו מחלקים את הש"ס לסיימו בתוך שנה, ולכאורה אם רצון ה' שילמדו בצורה אחרת, אזי לא יובן כיצד יועיל לנשמה לימוד שאינו לפי רצון ה', אלא על כרחך יש לומר, שאנשים מבינים, כי לימוד כזה כך הוא רצון ה', כיון שבליבם הם בטוחים שבאמת זה מה שהוא רוצה. וא"כ מאד חבל שאדם דואג רק למתים אחרים ואינו דואג לנשמתו שתצליח בחיים, ואם אדם היה חושב על זה, היה כל ימיו לומד משניות לעילוי נשמתו שלו בעולם הזה, וכך יגדל ויפרח ויצליח בחיים.

בדומה לכך, אנו רואים לעיתים כי בעת סערת ויכוח, אנשים רבים מבלי משים אומרים את מחשבותיהם הפנימיות. והנה פעמים רבות שמעתי בדיונים על ענינים הקשורים לארץ ישראל וירושלים כאלו הטוענים "וכי הרב פלוני לא היה בקי בפסוק זה שאתה מצטט?"; "וכי ת"ח אלמוני לא ידע גמ' זו שאתה מצטט?"; וכיוצא בטענות אלו. ויש לומר בעל כרחנו, כי הטוען טענה זו מבין בלבו ואף מבטא בשפתו, שבכדי להיות רב ות"ח, יש להיות בקי בתנ"ך ובגמרא. ואם כן, הדברים זועקים לשמים - הרי כל אחד שואף להיות ת"ח, אז מדוע אינו עוסק בתנ"ך ובידיעת הש"ס, אלא ודאי יצרו גובר עליו. ה' יעזור לכולנו, שנתגבר על יצר מחשבות לבבנו, ונדע בפנימיות של כל דבר מהו באמת רצון ה', ומה רק רוצים לראות בו רצון ה'.

ישנם הסברים רבים למושג "תרבות יוון", ולשאלה מה מתוך תרבות יוון נכון לקחת, כמו שאמרו חכמים (מגילה ט): - "יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם - דבריו של יפת יהיו באהלי שם". ומצד שני אמרו (סוטה מ"ט): - "ארור אדם שילמד לבנו חכמת יוונית".



הנראה בחילוק בין הדברים הינו שבתרבות יוון, מכיון שיש להם שפה יפה שמתאימה לתרגום התורה - א"כ יפיפותו של יפת ישכון באהלי שם. אמנם אם משתמשים בתרגום לצרכים שנגד התורה, אם משתמשים בחכמה יוונית למנוע הקרבת התמיד לגבי המזבח - על זה אמרו מיד חכמים - "ארור אדם שילמד בנו חכמה יוונית".

פילוסופיה יוונית אז ותרבות המערב היום - כל זה טוב אם זה מסייע להבנת התורה או להבנת רעיונות הנמצאים בתורה, וע"ז אמרו חכמים "חכמה בגויים תאמין", אבל אם התרבות הזו גורמת לנסיגות לעקם את דברי התורה - ע"ז אמרו חכמים שכשתרגמו התורה ליוונית בא חושך לעולם שלשה ימים. ובש"ע (א"ח ט"ז פק"ט) הביא, שיש מתענים בשמונה לחדש טבת כי אז תרגמו את התורה ליוונית.

זה המסר של דיני חנוכה - לעשות מה שנאמר

חז"ל תקנו להדליק נר אחד בפתח כל בית בתחילת כל יום, דהיינו בזמן בו מתחיל היום התורני בתחילת הלילה, ואז אנו מצווים שלא להשתמש באותו נר. משמעות הדבר, כי נר זה לא נועד להאיר, אלא נועד שיראוהו, ובהצהרה שנאמרת אחרי הדלקתו מבהירים שיש לנר זה קדושה. נר זה בצורתו זו מבטא את נס החנוכה, והמביט בנר הזה ואינו משתמש בו נזכר בנס. לכן אפילו מי שלא הדליק בשעת ראייתו את הנר, מברך "שעשה ניסים לאבותינו", ובמקום ברכת המצוות יש כאן ברכת הראיה, כמו הרואה מקום שנעשו בו ניסים לאבותינו, אשר מברך "שעשה ניסים לאבותינו".

כיצד מזכיר לנו נר קטן את הנס? יתכן ורבים אינם יודעים זאת, אולם גם אדם שנעשה לאביו נס, ומברך "שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה" אינו רואה את הנס במקום, אלא המקום מזכיר לו את הנס. באותו אופן, הרואה נר חנוכה שהודלק לפי תקנת חכמים - רואה את הנס, כי הנר מבטא את הנס. על זה שאלו בגמ' (שנה כ"ה): "מאי חנוכה", ומספרת הגמ' את סיפור נס פך השמן, כלומר הנר מזכיר את נס פך השמן, וכך נזכרים בנסי חנוכה.

מה היא תקנת חכמים בסעודות בחנוכה? יש האומרים שחייבים סעודות בחנוכה וי"א שלא חייבים (פ"י ט"ז ס' מ"ט), ומביא הרמ"א, שאם אומר דברי שבח והודאה ודאי זוהי סעודת מצווה. והטעם, שלדעת הראשונים שיש תקנת סעודה, הסעודה עצמה היא זיכרון לנס. כמובן, שהיושב בסעודה כזו ראוי שיפרצו מפיו דברי שבח והודיה, מי בשירה ומי בסיפור הדברים, אבל הסעודה עצמה היא השבח. אמנם לדעת המהר"ם, שאין חיוב סעודה, אם לא יתן שבח והודיה, הרי שאין בה תועלת כלל, והיא נותרת רק בגדר בזבז זמן חשוב ויקר.

וכן נראה הדבר באמירת הלל של חנוכה, שתקנו חכמים לאמרו בכל שמונת הימים, ועל כן בו מתקיימת חובת ההודאה על היום, וכך היא צורת ההודאה. ולפיכך את ההלל יש לשורר ולציין בו את ההודאה על הניסים שעשה ה' אתנו, אבל מי שחושב שאת חובת ההודאה הוא מקיים בשירת "מעוז צור" ואכילת סופגניות אינו אלא טועה, ולא קיים בכך את מצוות ההודאה.

הדרת קלף

עיבוד קלף בעפצים

העיבוד המהודר לדעת כל הפוסקים

להזמנת שיעור ומצגת ללא תשלום

יהודה שרז

טלפון: 054-8401323

Email: yesherez@gmail.com

עימוד

עיצוב עימוד וסידור ספרי קודש

מההקלדה ועד להדפסה

עימוד רב-טקסט ואינדזיין

נסיון והמלצות בשפע

052-7147590

דבר הלכה הרב אליהו בן-צבי

גם בלא זה יש לנו בעלות על ארץ ישראל לכל גבולותיה המפורשים בתורה כמה פעמים ומפורשים בפרשת מסעי, ולא רק בחלקים שהאז"ם ברוב 'טוב' הואיל לתת לנו בכל מיני הצהרות כאלו ואחרות על חלוקת הארץ בשמותיהם - 'גבולות 47', 'גבולות 48', 'גבולות 67', ועוד כל מיני שמות כאלו ואחרים, שאין להן משמעות הלכתית ודתית כלל. אף-על-פי-כן מבואר בתורה כמה פעמים, שאם לא נזכה ונעבור על המצוות, יהיה עונש פעמים לקהל ופעמים ליחידים, אך אין זה מוריד מהמעלה הגדולה שזכינו לה ע"י הקב"ה שאנחנו נקראים יושבי הארץ לעולם, ואף שמפני חטאינו גלינו מארצנו, עדיין ארצנו היא.

אחד מהדברים שחוזרים בתורה אשר עלולים לגרום לכך שהארץ לא תהיה בפועל בידינו הוא עוון אי-הורשת יושבי הארץ. "ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשבים בעיניכם ולצנינם בצדיכם וצברו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה. והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם" (צמדבר ל"ג, כ"ב - כ"ד). משמעות הדברים, שאם אנחנו ניתן לנכרים לחיות בתוכנו ובקרבתנו ולא נתנתק מהם ניתוק גמור ונגרשם מארצנו, אז אף שהארץ תשאר על שמנו וכנ"ל, מ"מ לא נהיה זכאים לשבת בה. ונראה, כי אין מה להוסיף אחר דברי התורה המפורשים. ■

מכיון שנתפרסמה בתקופה האחרונה שמועה, כאילו יש לנו זכות בארץ ישראל אך ורק כשאנחנו מקיימים את המצוות, ובלא זה אין לנו זכות בארץ (קושט"ן בלשנס), רציתי לבאר את העניין, אבל תחילה יש להביא את פסוקי התורה

המפורשים בעניין - "שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלות ובצרת בשמים. עם גדול ורם בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק. וידעת היום כי ה' אלקיך הוא העבר לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר ה' לך. אל תאמר בלבבך בהדף ה' אלקיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה ה' מורישם מפניך. לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלקיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב. וידעת כי לא בצדקתך ה' אלקיך נתן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה. זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה'" (דברים ט', ח' - י'). הרי לנו מפורש, שאף כשאנינו זכאים לכך, אנחנו נמצאים בארץ ישראל.

אף שודאי הוא, כי תפקידנו לפעול שנהיה זכאים, מ"מ

Dear Jews! This unique pamphlet is being distributed all over the Charedi cities and neighborhoods in Israel. We have no governmental aid, as is obvious, and we depend solely on members of the public whom understand the importance of spreading our ideas. Due to the fact that many people all over the country and the Jewish world are waiting to read our message each month, and due to the fact that some noisy haters of us would do anything to prevent us from spreading our ideas, it is of utmost importance that our supporters all over the land help distributing the pamphlet in a professional manner and as much as possible. Car owners are specially called upon to help us with distributing. A professional distributor can work for us in Lakewood, New Jersey, but the costs are already very high. We also want to start distributing a pamphlet in English. We would be very grateful for any contribution and, as said above, for any help in distributing. You can be in touch with us in order to contribute, to take part in distributing or for any questions you may have. Just leave a message at 052-7195368 or better still, send an e-mail to yyy7@neto.bezeqint.net